Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 217 (14328) | 1976 оной сентябриин 15, среда | Сэн 2 мүнгэн.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Д. Д. ДОНДУКОВТО РСФСР-эй АРАДАЙ АРТИСТ ГЭҺЭН ХҮНДЭТЭ НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Совет театральна искусствын талаар ехэ габьяатай байһанайнь түлөө Х. Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын театрай артист **Дондуков** Дагба Доржиевичта **РСФСР-эй арадай артист** гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. ЯСНОВ.

РСФСР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Х. НЕШКОВ.

Москва, 1976 оной сентябриин 13.

Бэшүүрэй Калининай нэрэмжэтэ колхозой механизаторнуудай үүсхэл дэмжэнэбди

TАРЯА ХУРЯАЛГА-76

ЗАЛУУ НҮХЭДӨӨ БҮ МАРТАЯ

Би өөрөө хори гаран жэлэй саана, тиихэдэ тракторта шэрүүлээд ябадаг хуушан комбайнаар таряа хуряажа эхилһэн хүм. Тэрэ үеынхитэй жэшэхэдэ, мүнөө хүсэ ехэтэ трактор, машинанууд олон болоо, механизаторнуудай мэргэжэл шадабаришье дээшэлээ юмааб даа.

Жэшээлхэдэ, манай совхоздо мүнөө 25 комбайн таряа хуряалгада хүдэлнэ. Тэдэнэй олонхинь шэнын «Сибиряк» түхэлэй комбайнууд. Газар хахалалгада К-700, ДТ-75 түхэлэй тракторнууд хүдэлнэ. Һүүлэй үедэ механизаторнуудаймнай олонхинь тусхай мэргэжэл олгохо СПТУ болон дунда һургуули дүүргэһэн залуушуул.

Хэды тиигэбэшье ороохо тарянай ургаса хуряалга мүнөө хүнгэнөөр, схэ хүсэ хүлһэ гаргалтагүйгөөр үнгэрхэ гэжэ һанаха болоо һаа, буруу. Илангаяа манай эндэ энэ жэлдэ хабартаа, зунай эхеэр гандуу байгаад, һүүлдэнь июль соо хура бороо орожо, һая болотор шэнинсын тарянай хахадынь ногоон зандаа, хоолосынь хүсэд эдеэшээгүй, амяарлан хадажа эхилхын аргагүй байгаа. Тиимэһээ мүнөө хуряалгадаа урда урдынхиһаа хожомдожо орообди. Сентябриин 14-дэ совхоз соо оройдоол түрүүшын 900 гектарай таряан хадагдаад байгаа.

Нимэ орёо бэрхэтэй эрхэ байдалда, нэн түрүүн бүхы оньһон техникээ нэгэшье һаадгүйгөөр, бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэжэ, хожомдоһон сагаа хүсэлдүүлхэ, ургасаяа түргэнөөр лэ хурлажа абаха болонобди. Ондоо аргагүй. Нигэдэ таряан жэгдээр эдеэшэжэ, нэгэ доро хуряагдахаар болохонь. Одоол һүни, үдэрые илгангүй хүдэлхэ сагнай болоод байна.

Байгша ондо эндэмнай ургаса тиимэ һайн бэшэ. Жэшээнь, манай хоёрдохи отделениин бүхы 2.000 гектар таряалангай гектар бүхэнһөө 9 центнер орооһон абтахаар. Тиимэһээ адхашье ороохо гээнгүй, гонзойхошье хоолос үлөөнгүй хуряажа абаа һаа, гүрэндэ ороохо худалдаха түсэбөө дүүргэхэ, ерэхэ жэлэйнгээ үрэһэ хүрэнгэ хүсэд хүрэхөөр хааха, малдаа эдюулхэ талха таряашье суглуулжа абаха байнабди.

Энээнһээ урагша манай совхоздо бүхы комбайнуудай нэгэ газарта томо бүлэг болоод хүдэлдэг һэн. Тиихэдэ поли бүхэнэй таряан түргэнөөр хуряагдажа абтадаг һааб даа. Теэд хэн комбайнерай үдэр соо хэды шэнээн гектар хуряаһаниие, ажалаа ямар шанартайгаар хэһэниинь хинан шалгаха аргагүй байгаа. Энээнһээ уламжалжа, тарянай муугаар, гээлтэтэйгээр хуряагдаха ушаршье үзэгдэдэг лэн. Һүүлдэнь ажалдаа голодоһо гаргаһан зэмэтэй хүниие олохонь бэрхэтэй байдаг бэлэй.

Мүнөө жэлдэ ороной республикын түрүү ажахынуудай жэшээгээр отделени бүхэндөө таряа хурлаха, ороохо зөөхэ, һолоомо суглуулха, намарай паар хахалха тусхай звено эмхидхэгдээ. Тингэжэ отделени бүхэндэ таряалан дээрэхи бүхы хүдэлмэри комплексноор ябуулагдана.

Полинуудайнгаа ехэ бэшэ байһаниие хараада абажа, дээрэ дурсагдаһан звеногой комбайнууд булта нэгэ газарта, ябанагүй, баһал досоогоо хэдэн багахан бүлэгүүд болон хубааараад хүдэлдэг. Хуряалгын агрегадуудай ажалые нигэжэ эмхидхэхэдэ юугээрээ һайн бэ гэхэдэ, манда түрүүшынгээ жэлдэ хүдэлжэ байһан залуу комбайнернуудай олон дээрэһээнь, тэдэниие дүршэлтэй хүнүүдтэ даалгахада таатай болоно. Жэшээнь, энэ жэлдэ арбадахи класс дүүргэһэн, болбосоролой аттестадтай хамта механизаторай үнэмшэлгэ абаад, гүрүүшынгээ жэлдэ комбайнда һууһан Александр Пахомов, Георгий Спиридонов гэдэг хүбүүдые би дахуулжа ябанаб. Тиихэдэ өөрынгөө туһалагшаар баһа залуухан хүбүүн Ким Козловые абажа, комбайнерай мэргэжэлдэ һурганаб.

Дүршэлтэй комбайнернуудай залуушуулые шефтээ абаад, нигэжэ дахуулжа, али болохоор туһалжа ябаагүйдэнь аргагүй гэжэ һананаб. Эдэ хүбүүд теоретическэ талаараа техникээ һайн мэдэхэ юм ааб даа. Теэд таряалан дээрэ түрүүшынхеэ гараад хүдэлжэ байхадаш элдэб мэдэгдээ, һанагдаагүй юумэн ушарха, залуу хүндэ абаһаар тулгардаха сагүсөөн бэшэ дайралдахал. Эндэл дүршэлтэй хүн ерэжэ, залуу нүхэртөө туһалалсаад, хамһалсаад, агрегадыень удаан һаатуулангүй ябуулха байна. Тингэжэ залуушуул дүршэлтэй нүхэрһөө олон юумэ мэдэжэ, ойлгожо абаха бшуу.

Би өөрөө эгээн түрүүн комбайнда һуухадаа Василий Вахрамович Чебуниниие дахажа, олон юумэндэ һураа агша һэм. Багшадаа хододо баясхалан хүргэжэ ябадагби. Мүнөө тэрэ хоёр жэлэй саана пенсидэ гараашье һаа, өөрынгөө һайн дураар комбайн жолоодожо, баян дүй дүршэлөө залуушуулда дамжуулжа ябаһан зандаа. Мүн үнинэй комбайнер Семён Давыдович Спиридонов баһал залуу комбайнернуудта туһална.

Үнэхөөрөө залуушуулда анхарал табяад, тэдэниие али болохоор дэмжээд, ойлгоогүй юумыень зохидхоноор хэлэжэ, заажа үгөөд ябахада, тэдэмнай ехэ юумэ хэжэ шадаха, абьяас хаба шадалтай зон ха юм даа. Өөһэдынгөө халаан тухай бидэнэй, үнинэй механизаторнуудай һанаагаа табяагүй һаа, ондоо хэн табихаб. Намтай сугтаа хүдэлдэг Александр Пахомов Георгий Спиридонов хоёр ехэ оролдосотой, зохид хүбүүд. Мүнөө бидэ хүдэлжэ эхилһээр оройдоол наймаан үдэрэй туршада гурбуулан хамта 580 гектарай ургаса амяарлан хадаабди. Комбайнуудналй булта һаадгүй ябана. Үдэр бүриин даабари жэншэдгүй дүүргэгдэнэ.

Таряанда орохоһоо түрүүн агрегадуудаа ехэ наринаар бэлдээд, бүхы нүхэ һубыень шэглээ, илангаяа набтар, шэнгэн ургасатай таряа хадахадаа гээлтэдэ оруулхагүйн тулада мотовилануудтаа нэмэлтэ түхеэрэлгэнүүдые табяабди. Хэнэйшье мэдэһээр комбайнаа ходо наринаар шалгажа, хаража ябахадал эбдэрхээр юумэнь саг соогоо элирүүлэгдэдэг.

Тээсгэн манай бригадада хуряалгын урда суглаан боложо, Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой үүсхэл, уряал зүбшэн хэлсээ һэмди. Эндэ хүн бүхэн тодорхой уялга абаа. Би өөрынгөө комбайнаар 300 гектарта баал болгохо, тэрэниие суглуулжа сохиходоо 5.000 центнер ороохо хуряахаб гэжэ үгээ үгөөб. Тэрэнээ дүүргэхын түлөөл оролдохоб.

И. ЕРОФЕЕВ,
Загарайн аймагай Онохойн совхозой комбайнер.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: дүршэлтэй комбайнер Илья Гурьянович Ерофеев (дундахинь) өөрынгөө шефтээ абаһан залуу комбайнернууд Ким Козлов Александр Пахомов хоёртой хөөрэлдэжэ байна.
М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

ШЭНЭ ҺОНИН
ТАСС

АХА ДҮҮГЭЙ НЭГЭДЭЛ

ВАРШАВА. (ТАСС-ай корр.). Советскэ Союзтай социалис оронуудай хани барисаанай бүлгэмүүдэй түлөөлэгшэдэй уласхоорондын конференци сентябриин 13-да эндэ нээгдэбэ. «Социалис экономическа харилсаае хүгжөөлгэ ба хани барисаанай бүлгэмүүдэй зорилгонууд» гэһэн асуудалые конференцидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэнэ. Болгариин, Венгриин, СРВ-гэй, ГДР-эй, МНР-эй Польшын, Чехословакиин делегацинууд тэрээндэ хабаадана. Гадаадын оронуудтай хани барисаа, соёлой харилсаа холбоо тогтоолгын совет бүлгэмүүдэй холбооной президиумэй түрүүлэгшэ З. М. Круглова Совет делегациие толгойлно.

ПОРП-ын ЦК-гай Политбюротой гэшүүн, ПОРП-ын ЦК-гай секретарь, Польско-совет хани барисаанай бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ Я. Шидляк конференци нээбэ. Советскэ Союзтай хани барисаа тогтоодог бүлгэмүүд өөһэдынгөө оронуудта үргэн ехэ ажал ябуулхадаа, Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай марксистско-ленинскэ суртал һургаалда үндэлэлдэг, Советскэ Союзтай аха дүү ёһоной нэгэдэл бэхижүүлхэ, эзм эзмээ ниилүүлэн, Ленинэй заһан замаар дабшажа ябаһан аха дүү оронуудай ба арадуудай холбоое бэхижүүлхэ хэрэгтэ үнэтэ шухала туһа хүргэнэ гэжэ тэрэ тэмдэглээ.

Совсдүүдэй орон 59 жэлэй урда тээ энэ зам табяа һэн гээд Я. Шидляк хэлэбэ. Ленинэй баатаршалгата парти — Советскэ Союзай Коммунис парти, хүдэлмэрншэн анги, партияа нягтаар тойрон жагсаһан бүхы совет арад энэ зам табина. Ленинэй Эхэ оронтой манай тогтооһон хани барисаан, харилсаа холбоон, нэгэ нэгэндээ туһалалсалга улам саашадаа хүгжөөгдэжэ байна.

Эб найрамдалай ба арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө эсэшэ сусашагүй тэмсэлшэ нүхэр Леонид Ильич Брежневэй КПСС-эй XXV съезд дээрэ хэлэһэн зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ үгэнүүдынь олондо хадуугдаһан байна гээд тэрэ тэмдэглээ. Европын Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай Берлиндэ болоһон конференци дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь үгэ хэлэхэдээ, эб найрамдалай ба социальна дэбжэлтын түлөө мүнөөнэй тэмсэлдэ социалис гүрэнүүдэй дүүргэдэг үүргэдэ үгэһэн сэгнэлгэнь манай конференциин уряа болоно гэбэ.

СЭВ-эй секретарь Н. В. Фаддеев, ССОД-ой түрүүлэгшэ З. М. Круглова, мүн Польшын, Болгариин, Чехословакиин делегацинуудай түлөөлэгшэд конференци дээрэ элидхэлнүүдые хэбэ.

СССР-эй Верховно сүүдэй пленум

СССР-эй Верховно сүүдэй ээлжээтэ пленум Л. Н. Смирновой түрүүлэлгэ доро болобо. Ажал тухай хуулиие хазагайруулха хэрэгые уридшалан һэргылэлгэдэ сүүдүүдэй үүргые саашадань дээшэлүүлхэ тухай тоггоол пленум баталан абаа. Ажал дээрэ гараһан арсалдаата асуудалнуудые зүб мүрөөр хаража үзэлгэдэ, эдэнэй шалтагаануудые элирүүлэн зайсуулха хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэдэ сүүдүүд анхаралаа ехээр хандуулдаг байна гэжэ тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ. Ажалшадай коллективүүдэй түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар сүүдэй нүүдэл заседаниинуудай хүмүүжүүлхы үүргэнь ехэ гэжэ тэмдэглэгдээ. Зарим предприятинуудта, эмхинүүдтэ ажал тухай хуулиие хэрэглэлгэдэ тохёолдодог дутуу дундануудые хаража үзэхэдөө, зүб тобшолол хэхэ шухала. Хүнүүдэй ажалай эрхэнүүдые сахин хамгаалгые саашадань үргэдхэхэ хэрэгтэ сүүдүүд гол анхаралаа хандуулха ёһотой гэжэ пленум онсолон зааба.

Сүүдүүд ажалай жаяг журам бэхижүүлгэдэ нүлөөлхэ, үйлэдбэридэ тохёолдоһон гурим буса ябадалтай тэмсэхэ, ажалһаа һамшалга, һаатал гые зайсуулха ёһотой гэжэ пленум тэмдэглэһэн байна. Паспортын ёһо гуримуудые хазагайруулһанай, саг үргэлжэ зайгүүлтажа гү, али гүйраншалжа, мүн удаан саг соо ажал хэнгүй, мэхэ гохын аргаар ажаһууһанай түлөө харюусалгада хабаадуулха тухай хуули хэрэглэхэ асуудалаар 1973 оной июниин 28-най тогтоолдо хубилалтануудые оруулха гэжэ пленум тогтоогоо.

Сүүдэй хэрэгүүдээр СССР-эй Верховно сүүдэй түрүүлэгшын ба СССР-эй Генеральна прокуророй бүрүүшаалгануудые пленум мүн лэ хаража үзэбэ.

(ТАСС).

АЖАЛАЙ ГАБЬЯАГАЙ УЛААН ТУГ ҮРГЭГДӨӨ

Байгша оной август һарада «Забайкалец» колхозой Хүгөөтын фермэ (даагшань Ф. Ф. Калашников) 635 центнер һайн шанартай һү haaжа, түсэбөө 108 процент дүүргээд, КПСС-эй райкомой болон аймагай Соведэй гүйсэдкомой дамжуулгын Улаан тугта хүртэбэ. «Ленинэй зам» газетэдэхи аймагай Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ.

Суулгын совхозой Гашеи тосхоной фермэ (даагшань В. Н. Антонов), Заганай колхозой Хуушан Заганай фермэ (даагшань И. К. Иванов) һү haaха һарынгаа түсэбөө нилээд үлүүлэн дүүргэжэ, аймаг соогоо хоёрдохи ба гурбадахи һуурянуудые эзэлжэ, «Ленинэй зам» газетэдэхи аймагай Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ.

Һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ илаһан «Забайкалец» совхозой һаалишад В. И. Калашниковагай, В. Е. Петровагай А. М. Петровагай, «Родина» колхозой һаалишан Ç. Я. Кадыровагай, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан У. Л. Калашниковагай хүндэлэлдэ аймагай түб тосхондо ажалай габьяагай Улаан туг үргэгдэбэ.

Август һарада һү haaха түсэбөө нилээд үлүүлэн дүүргэһэн «Забайкалец» совхозой һаалишад П. М. Кузнецова, Л. Е. Чирикова, Г. П. Белозерова, Е. Д. Чирикова, Суулгын совхозой һаалишан А. Чеботарева, «Искра» колхозой һаалишан А. М. Тихонова, «Авангард» совхозой һаалишан Ч. Ш. Ирдынеева, «Коммунизм» колхозой һаалишан Л. Г. Толокнова, Заганай колхозой һаалишад И. К. Ревенская, Е. Г. Симухина, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад Г. Н. Брылева, У. Д. Леонова, Р. Хайрулина, Сибагатулина, «Родина» колхозой һаалишан М. С. Полянская гэгшэд «Ленинэй зам» газетэдэхи аймагай Хүндэлэлэй самбарта бэшэгдэбэ.

Манай корр.

Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахыда силос даралга үргэлжэлһөөр. Танхар гэжэ газарта сабшалга дүүрэд, ажахын бусадшье таряалан дээрэ хуряалга хэгдэжэ байна.

Механизаторнууд Согто Доржиев, Василий Эрдынеев, Леонид Шунков гэгшэд «КС-2,6 комбайнуудаа байлгангүй ябуулна. Тиихэдэ жолоошод Николай Кокорин, Иван Балалаев болон бусад таһалгаряагүй ногоон тэжээл зөөнэ. Гектар бүриһөө 200—250 центнер наран сэсэг, 100—120 центнер кукуруза хуряагдана.

А. НИМАЕВАЙ фототекст.

АРЬБАН ГАРТАНАЙ АЖАЛ

Бургалтай тосхонһоо баруулжаа 5—6 километрэй газарта түхеэрэгдэһэн АВМ-0,4 агрегадта дүтэлхэдэ хүгжын дуунууд зэдэлнэ, шаг шууяан таһарнагүй. АВМ-эй хүнхинөөн "залуушуулай зунай абян хоёр нэгэдэн хадэлнэ. Ажалаа зүбөөр хуваажа, байра байраяа олоһон хүбүүд, басагад ямаршье тухашаралгүйхэнөөр өөһэдынгөө тушаалта хүдэлмэриие хэнэ.

Табияа шахаһан, хүнгэн шэрюун хүн агрегадаа тойрожо нэгэ эндэнь, нэгэ нүгөөдэнь гаража байгаад шалгана. Саарһан амһартануудта хэгдэжэ байһан сэл ногоохон, хоншуун үнэрөөр анхилма ногооной гурил элгэн дээрээ абаад эмирээд үзэнэ, үнэрдөөдшье абана. Мүн амһартануудые үргөөд үзэнэ.

Энэмнай АВМ-эй ахалагша машинист Найдан Найдановичч Гармаев гээшэ.

— Өөрөө үнинэй, колхоз соогоо суутай ябаһан механизатор юм. Анха түрүүн колхоздоо АВМ асараад, энээниие хэнээр суглуулан хабсаруулхаб гэһэн асуудал гарахада, бүхы механизаторнууд Найдан Найдановичч лэ шадаха гэжэ нэрлэһэн юм, — гэжэ «Мир» колхозой агроном Василий Шадапович Цыренов хөөрэнэ. — Найдан абгын хэдэггүй мэдэдэггүй юумэн үсөөншэг лэ байха, — гээд үргэлжэлүүлнэ.

— Тиимэ, тиимэ. Тон һайн электригшье байха, намарай таряа хуряалгын һүүлээр Найдан абгые электригээр абаха һанаатайб, — гээд, бидэнтэй ябаһан колхозой ахалагша энергетик П. Д. Шоноев яаран мэдүүлнэ.

Гэнтэ хонхо жэнгирээд, хүнүүд АВМ-һээ холодоно. Ахалагша машинист агрегадаа зогсообо. Зоншье үдын хоол барихаяа сугларнад. Тогоошон Дулма Гырылавагай бэлдэһэн хоол амтатай.

Василий Шадапович энэ үдэр хэды центнер ногооной гурилай татагдаһые мэдэжэ абана. Дулма Гырылова мүн баһа бэлдэгдэһэн ногооной гурилые бүридхэлдэ абадаг тушаалтай тула дансаяа гаргаба.

— 2000 гаран центнер болоод байна, — гэжэ мэдүүлнэ,

Энэ агрегат түрүүшээр халаахайгаар 50 тонно витаминтай гурил татаад, удаань таримал 125 гектар обёосой ногоогоор гурил бэлдэжэ эхилээ юм.

Зургаадахи жэлээ энэ АВМ-ые хүдэлгэжэ байһан Найдан Гармаев һургуулиин эхилхэһээ түрүүн һурагшадые хажуудаа абажа, агрегадаа хоёр халаанда хүдэлгөө. Үхибүүдэй хүдэлмэриие, эдеэлхэ, амарха сагыень тон зүбөөр хубаарилан эмхидхэдэг байгаа. Хэшээлэйнгээ эхилхэһээ урда эндэ һургуулиин һурагшад: Дондок Буянаев, Буда Бадмаев, Булад Тогтохоев, Олег Мункуев, Володя Банзаракцаев, Сергей Доржиев гэгшэд Бимба Банзаракцаевай хүтэлбэрилгэ доро һайнаар ажаллажа, халаанайнгаа даабариие хододоо дүүргэдэг һэн. Мүнөө эндэ туһалалсахаяа ерэһэн студентнэр хүдэлжэ байнхай.

Тус агрегат сүүдхэдээ 4,5—5 тонно ногооной һайн шанартай гурил татана. Саарһан амһарта соо 25 килограммһаа бага бэшэ гурил багтааха тушаа ахалагша машинист оролдодог. Саарһан мэшээгүүд дуталдана ха юм. Мэшээглэгдэһэн ногооной гурил агрегадта дүтэхэнэ бэлдэгдэһэн тусгаар склад соо хадагалагдана.

— Бидэнэр намар орой болотор хүдэлжэ, үшөөл горитой гурил бэлдэхэ хүсэлэнтэйбди, — гэжэ ахалагша машинист хэлэнэ.

Бүхыдөө 250 тонно бэлдэхэ гэһэн түсэбөө ябашье үлүүлжэ, ерэхэ үбэлжэлгын үедэ хурьга болон тугалнуудта үгэхэ витаминтай ногооной гурил шанартайгаар бэлэдхээд, шэнэ табан жэлэйнгээ түрүүшын жэлдэ мал ажалай продуктнуудые ехээр абаха, гүрэндэ худалдаха хэрэгтэ хубитаяа оруулалсаха байһанаа тэрэ мэдүүлнэ.

Д. АЮШЕЕВ,
манай корр.

Зэдын аймаг.

ҮРЭҺЭ ХҮРЭНГЭЕЭ БЭЛДЭНЭ

Эдэ үдэрнүүдтэ Ойморой совхозой бүхы отделениин поли дээрэ шэнэ ургаса хуряаха хүдэлмэри үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагдана. Илангаяа Н. Трескинэй эрхилдэг нэгэдэхи отделениин механизатор, таряашадай ажал урагшатай гэжэ тэмдэглэлтэй. Һүүлэй мэдээгээр, дурсагдагша отделениин комбайнернууд 396 гектарай шэниисэ сохижо, 7700 центнер таряа суглуулаа гэхэ гү, али гектарай 18,7 центнер хуряаһан байна.

Таряанайнь тоог дээрэхи ажал баһал эршэтэйгээр ябуулагдана. Эндэ ажалладаг хүдэлмэришэд комбайнһаа асарагдаһан таряа сэбарлэжэ, гүрэнэй амбаарта эльгээхэһээ гадна. ерэхэ жэлэй ургасын үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэжэ, хатаажа байнхай. Мүнөө тус отделенидэ 4 мянган центнер шэниисын үрэһэн хаагдаба. Тиихэдэ совхоз дотор бүхыдөө ороохото ургамалай 5 мянга гаран центнер хүрэнгын таряан сэбэрлэгдэжэ складта оруулагдаа.

Таряа хуряахын хажуугаар хартаабха малтаха хүдэлмэри түлэг дундаа. Эдэ үдэрнүүдтэ 12 комбайн хартаабхын ургаса хуряана. Тэрэшэлэн механизаторнууд хартаабха, ороохо таряа хуряахаһаа гадна, намарай паар хахалжа захалһаар үнинэй. Һаяын дүнгөөр эндэ 2249 гектарта намарай паар хахалагдаба. Богонёор хэлэхэдэ, механизаторнууд ургаса хуряаха, һолоомо суглуулха, намарай паар хахалха хүдэлмэреэ жэгдэ ябуулжа байнхай.

Аймаг дотороо дэлгэрһэн мүрысөөндэ эрхимлэһэн Ойморой совхоз гүрэндэ шэнэ ургасын дээжэ эгээл түрүүлэн тушаажа захалаа. Мүнөө дурсагдаһан ажахы бэлэдхэлэй пунктда 600 шахуу центнер шэниисэ, 15 центнер ешмээн, 600 гаран центнер хартаабха тушаагаад байна.

Вл. ЖИГЖИТОВ.

Кабанскын аймаг.

УРАН ЗУРААШАДАЙ III СЪЕЗД

Буряадай уран зураашадай III съезд үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ үнгэрбэ. Мүнөө үеын уран зурагай хүгжэлтэ ба Буряадай зураашадай зохёохы ажал ябуулга тухай республикын Уран зураашадай холбооной правлениин түрүүлэгшэ, РСФСР-эй габьяата уран зурааша Д. Д. Дугаров элидхэл хээ.

«Манай уран зураг илангаяа һүүлшын жэлнүүдтэ олон жанрта хандажа, мүнөө үеын совет хүнэй агуу хэрэгтэ алишье талаһаань гоё һайханаар, гүнзэгы удхатайгаар харуулха гэжэ оролдоно. Тиимэһээ ажабайдалтай улам дүтэ танилсажа, ажалша зоной алдар солые алтан шэрээр тэмдэглэхэ ёһотойбди» — гэжэ элидхэлшэ хэлээ.

Уран зураашад К. Дульбеев, Т. Рудь, В. Архипов, В. Уризченко, искусство шэнжэлгын эрдэмэй кандидат И. Соктоева болон бусад манай уран зураашадай туйлаһан амжалтанууд, тэдэнэй урдахи харюусалгатай уялганууд тухай съезд дээрэ хэлээ.

Москвагай, Монголой Арадай Республикын, Яхадай АССР-эй уран зураашад съездын хүдэлмэридэ хабаадалсаа. Айлшад манай республикын уран зураашадай бүтээлнүүдтэ үндэр сэгнэлтэ үгөө.

Съездын хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой секретарь А. А. Бадиев хабаадажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлээ.

ҺААМ ДЭЭШЭЛНЭ

Тагзима Сабировна Закирова хэдэн жэлэй саада тээ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо зөөжэ ерэһэн юм. Тэрэ Залаанай фермэдэ һаалишанаар хүдэлжэ эхилээ бэлэй. Ажал хүдэлмэридөө оролдосотой бэрхэ энэ нүхэр жэлһээ жэлдэ эрхим дүнгүүдые туйлажа, мүнөө аймаг соогоо мэдээжэ хүн болонхой. Залаанай фермын түрүү һаалишан Т. Закирова 9-дэхи табан жэлэй түсэбые 4 жэл 6 һара соо бэелүүлжэ эрхим амжалта туйлаа. 1975 ондо аймагай һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ, «Аймагай чемпион» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ нүхэр Закирова габшагай шангаар ажаллажа байна. Жэлэй эхинһээ дүршэлтэй һаалишан харууһалдаг үнеэн бүриһөө 3.011 килограмм һү һаажа, аймаг соогоо түрүүлжэ ябана. Июль һара соо нүхэр Закирова үнеэн бүриһөө 811 килограмм һү һаагаа.

Тус фермын һаалишад зунай бэлшээриин үедэ һү һааляа улам дээшэлүүлжэ, гүрэндэ ехэ һү тушааһан байна. Мүнөө һаамхай үнеэд үдэр һүнигүй адуулагдаһаар. Тиимэһээ үнеэдэй һаам нилээд дээшэлээ. Һаалишад хамта дээрээ сүүдхэдээ 1000 гаран килограмм һү абана.

Тингэжэ Залаанай фермын һаалишад байгша оной түсэбые хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй һайндэр болотор дүүргэхэ гэжэ эршэмтэй шангаар ажаллажа байна.

С. БИЛИКТУЕВ.

Сэлэнгын аймаг.

МАЛАЙ ТЭЖЭЭЛ — мүнөөдэрэй гол асуудал

ХОЛЫН ХАРААТАЙГААР АЖАЛЛАНА

Сабшалангай үрэжэл һайжаруулха, олон жэлэй ногоо тариха хүдэлмэри эмхитэйгээр ябуулжа шадаһан ажахынууд ехэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ абана гэжэ нүүлэй жэлэй баримтанууд гүйсэд гэршэлнэ. Хүрбын совхозойхид жэлһээ жэлдэ олошоржо байгаа адууһа малаа хүсэд хүрэхэ үбһэ тэжээлээр хангаха асуудалые шиидхэхэ талаар һүүлэй хэдэн жэлэй туршада нилээд ехэ ажал ябуулаа.

Орхигдошоһон шахуу сабшалангай үрэжэл, шугы бургааһанда дарагдашаһан газарые үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулха, тэрээн дээрээ олон жэлэй ногоо тариха хэрэгые үргэнөөр ябуулхын тула тус ажахыда лугомелиоративна оньһожоруулагдамал бригаданууд эмхидхэгдэһэн юм.

Бригаданууды даагшаар дүй дүршэлтэй ёһотой «газар» эльгэтэй хүнүүдые томилжо, сабшалан даалгажа үгөөд, тэдэниие хэрэгтэй трактор болон бусад техникээр хангаһан юм.

Шэнээр эмхидхэгдэһэн бригадын гэшүүд олон жэлэй ногоо яажа тариха, ургасын хойноһоо зүбөөр харууһалха заабари зүбшэлнүүдые мэргэжэлтэдһээ абахаһаа гадна, энэ талаар дүршэһэн республикынгаа зарим ажахынуудта ошожо, ажалтайнь танилсаа.

Совхозой хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд шэнээр эмхидхэгдэһэн лугомелиоративна отрядай бригадираар дүршэлтэй механизатор Алексей Васильевич Литвиненкые томилхо гэжэ шиидээ һэн. Энэ харюусалгатай хүдэлмэриие ажалша бүхэриг хүндэ даалгабал, хэзээшье амжалта туйлаха гэжэ тэдэнэр зүб бодоһон байгаа бшуу. Тиигэншьегүй яахаб. Эды ехэ нуга сабшалантай байгаад, ган гасуурта дайрагданабди гэлдээд, республикаһаа ондоо тээ ошожо, үбһэ, һолоомо бэлэдхэжэ абахань гаргаша ехэтэй ааб даа.

Сабшаланда культуртехническэ хүдэлмэри заабариин ёһоор хэжэ, наг шэбхэ гаргаха, хүрьһэндэ тарую минеральна үтэгжүүлгэ заабариин ёһоор оруулаад, олон жэлэй ногоо тариха хүдэлмэри хээ.

Литвиненкын бригадада хэрэгтэй оньһон техникэ даалгагдаа, 400 гектар сабшалан таһалагдажа үгтөө. Энэ хүдэлмэреэ урагшатайгаар ябуулхын тула бригадир республикын дүй дүршэлтэй луговодуудай ажалтай танилсаад, ойлгогдоогүй юумые мэргэжэлтэдһээ һуража абаад, бригадынгаа гэшүүдтэ тодоор хөөрэжэ үгэдэг, зүбшэдэг заншалтай. Хэхэ хүдэлмэреэ һайн мэдэжэ, зорилгоёо тодоруулһан лэ коллективүүд хэлэһэн үгэеэ бодото хэрэгээр баталдаг гээшэ.

Түрүүшынгээ хабар бригада шугы бургааһанда дарагдаһан 50 гектар сабшалангые хахалжа, хүндэ диск шэрэһэнэйнгээ удаа тэрээн дээрээ зелёнко таряа. Хоёрдохи жэлдээ энэ участок дээрэ олон жэлэй ногоо тарлаад, үшөө табяад гектар газар элдүүрилжэ, нэгэ жэлэй ногооной урэһэ хаяа. Энэ хүдэлмэриие жэлһээ жэлдэ үргэнөөр ябуулжа шадаһанай ашаар, мүнөө Литвиненкын бригада даажа байһан 432 гектар сабшалангайнгаа тэн хахадһаань олон жэлэй таримал ногооной ургаса хуряажа абадаг болобо.

Бригада сабшалан үргэдхэхэ, тэрэниие уһалха, ургасын хойноһоо харууһалха хүдэлмэри ябуулдаг. Ямар участогта, ямар минеральна үтэгжүүлгэ жэлэй ямар сагта оруулхада баян ургаса хуряагданаб гэжэ һайн мэдэдэг.

Тохорюугтаһаа тинмэшье холо бэшэ оршодог сабшалан һаяхан хүрэжэ ерэхэдэмнай, бригадын гэшүүд һурилэлгэдэ хүдэлжэ байба. Сабшалангай баруун хажууда бүлэг бургааһанай наагуур табяад гектарта зелёнкын поли хүхэрэн харагдана. МТЗ-50 түхэлэй трактораар үбһэ тармажа ябаһан хүн маниие обёороод, трактораа байлгаба. Дундуурхан бэетэй, дүшэ гаран наһанай хүн мантай мэндэшэлэлсэхэдээ, ажахын бэрхэ луговодуудай нэгэн Алексей Васильевич Литвиненко болобо.

— Манай бригада мөөртэ — 6, гэнжэтэ — 4 тракгортай, тэрэнэй нэгэниинь С-100 түхэлэй трактор юм. Даажа байһан 423 гектар сабшалан дээрээ түхэреэн жэлэй туршада ажалланабди. Байгша ондо бригадаараа 6 мянган центнер үбһэ хуряажа абаха түсэбтэйбди. Социалис уялгамнай 7 мянган центнер юм. Эды шэнээн сабшалан дээрэ яагаа олон трактор болон бусад техникэ суглуулһан зон гээшэб гэжэ һанажа болоо ёһотойт. Үбһэ хуряалгынгаа хажуугаар сабшалан үргэдхэхэ хүдэлмэри ябуулнабди. Зарим трактористнууднай орхигдошоһон шахуу газарые шугы бургааһанһаа сэбэрлээд, тэрэнээ элдүүрилһэнэйнгээ удаа зэлёнко тариха хүдэлмэри хэнэ. 230 гектар талмайда олон жэлэй ногоо тарижа, ургасыень хуряадаг болонхойбди. Манай бригада 10 хүнһөө бүридэдэг. Хэниинь һайн, хэниинь мууб гэжэ илгаһанай үлүү. Бүгээжэ байһан ажалаа һайнаар ябуулхын тула булта оролдодогбди. Гэбэшье Василий Литвиненко, Валентин Мартынов, Антип Казазаев гэгшэд үбһэ хуряалгада ажаллахадаа, үдэр бүриингөө даабари хоёр үлүүлэн дүүргэжэ ябана, — гэжэ тэрэ хөөрөөгөө саашань үргэлжэлүүлнэ.

— Сагай уларилай хэды таарамжагүй байбашье, хараалһан даабаряа дүүргэхэбди. Таримал ногооной зарим участогууд дээрэһээ гектарай 17—19 центнер үбһэн абтана. Энэмнай нёдондо жэлэйхиһээ нэгэ бага доохонуур дүн. Доболиг 78 гектар сабшалангай ургаса мүнөө жэлдэ бирагүйшэг. Тиимэһээ ерэхэ хабар энэ сабшалангаа элдүүрилжэ, ногоо тарихабди. Тобшохоноор, минеральна үтэгжүүлгэ тухай хэлэмээр. Азотно үтэгжүүлгын үгы дээрэһээ бүхы сабшаландаа 460 центнер суперфосфат, аммиачна селитрэ оруулаабди. Суперфосфат ургамалай эдеэшэхэдэ ехэ туһатай. Тиимэһээ тэрэниие хабартаа оруулхада тиимэ һайн үрэ үгэдэггүй гэжэ һанадагбди. Гансал энэл ушарһаа доболиг 78 гектар сабшалан дээрэһээ нёдондонойхиһоо 500 центнерээр бага үбһэ хуряажа абахамнай.

Дурсагдагша бригада ажалаа холын хараа бодолтойгоор эмхидхэнэ. Энэ ажалша бэрхэ коллектив өөрэдыч үрэһэтэй болохо талаар нилээд ехэ ажал ябуулна гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Байгша ондо бригада 100 гектар дээрэһээ олон жэлэй таримал ногооной үрэһэ суглуулжа абахадаа, өөһэдыгөө, ажахынгаа бусад звенонуудые хүсэд хүрэхэ үрэһөөр хангаад, үлэгшыень аймагайнгаа бусад ажахынуудта худалдаха түсэбтэй. Бригада 1980 он болотор бүхы сабшалан дээрэһээ олон жэлэй ногооной ургаса хуряажа абаха, сабшалангаа үргэдхэхөөр хараална.

Сентябриин 14-нэй мэдээгээр бригада 5.800 центнер үбһэтэй болобо. Литвиненкын бригада ойрын үдэрнүүдтэ үбһэеэ дууһаад, зелёнкоёо хуряажа эхилхэнь.

Д. ХУБИТУЕВ.
Хориин аймаг.

БАМ-ай ЗАХИЛДА —ОНСО АНХАРАЛ

ҮШӨӨ НЭГЭ ШЭНЭ СУДНА

Сүлөөтэй байха хүн харгаданагүй. Зарим нэгэн түмэр гэнжэ шангадхана, зариманиинь хабсаргагдаһан деталь, секцинүүдые шалгана. Шэрдэгшэд һүүлшын зурлаа татана. Тэдэнэр БАМ-ай захилаар бүтээгдэһэн теплоходые уһанда табихынгаа урда газар дээрэ хэгдэхэ ёһотой һүүлшын хүдэлмэри дүүргэжэ байна.

Намарай наранда шэнэ шэрээр ялалзажа байһан энэ теплоход түрүүн бүтээгдэһэн «Улаан-Үдэ», «Комсомолец Бурятии» теплоходууд мэтэ 66 метр утатай, 7 метр үргэнтэй, 3,5 метр үндэртэй.

Улаан-Үдын судна бүтээгшэд нёдондонһоо хойшо БАМ-ай захилаар гурбан теплоход, гурбан баржа бүтээбэ. Гурбадахи баржань һаяхан уһанда табигдаа һэн.

Заводой главна барилгашан Юрий Вениаминович Козырев байд гээд лэ захиралта үгэнэ. Энэ судныи ахамад барилгашан Станислав Дмитриевич Бурков һүүлшын шалгалта мүн лэ хэлсэнэ. Тэрэнэй дүүргэһэн үүргэ эндэ бага бэшэ. Тиимэһээ судные уһанда табихаа байһандаа баяртайнууд.

Шэнэ теплоход болзорһоо холо урид бүтээгдээ. Байгша оной апрель һарада түрүүшынь секци стапель дээрэ холбогдожо, судна бүтээгдэжэ эхилээ бэлэй. Нормын ёһоор иимэ судна жэлэй туршада баригдажа дүүргэгдэдэг. Судна барилгашад БАМ-ай захилда онсо анхарал хандуулжа, теплоходые оройдоо таба һара соо бүтээбэ.

Заводой бүхы цехүүдэй хүдэлмэришэд «БАМ-ай захилда — онсо анхарал» гэһэн уряа доро ажаллана. Тэдэнэр өөһэдынгөө хэхэ ажалые болзорһоонь урид дүүргээ. Детальнуудые бэлдэгшэд, хабсаралга хэгшэд бултадаа оролдолго гаргаһан байна. Тиигэжэ судна түргэн болзор соо баригдаад, шэрдэгшэдтэ, гагнууршадта тушаагдаа. Тэдэнэр өөһэдынгөө хэхэ ажалые мүн лэ багашье һаатуулангүй дүүргэһэн байха юм. Хамтын оролдолго, хүсэ шадал гаргаһанай ашаар жэлэй 4-дэхи кварталда бүтээгдэхэ ёһотой судна сентябриин эхеэр дүүргэгдэжэ, һаяхан уһанда табигдаһан байна. Уһан соо шалгалта гараһанай, түсхай хүдэлмэри хэһэнэй удаа Байгал далайда тамархаяа ошохо.

— Судна бүтээлгэ дээрэ шалгарһан хүдэлмэришэдые нэрлыт, — гэжэ главна барилгашан Ю. В. Козыревта хандаабди.

— Энэ ажалда олон хүдэлмэришэд хабаадалсаа. Шалгарагшадшье олон. Бултыень нэрлэхэнь бэрхэтэй,— гэжэ тэрэ харюусаад, һүүлшын хүдэлмэри хэһэн бригада, участогуудай ажал тухай хөөрэжэ үгөө.

В. Самиринай, В. Красиковай даадаг участок, бригадын хүдэлмэришэд судные уһанда табихын урдахана даабарита ажалаа түргэн болзор соо дүүргэһэн байна. Мастер А. Кустов, бригадир В. Золотухин гэгшэдэй даадаг хүдэлмэришэд теплоходой корпус тодхон хабсаргаа. Шэрдэгшэдэй ээлжээнэй ерэхэдэ Л. П. Малининагай, А. В. Щербаковой даадаг бригаданууд эршэмтэй шангаар ажаллаа.

Мастер Н. Борисенкын, бригадир О. Ильвичевой хүтэлбэрилдэг участок, бригадын хүдэлмэришэд судныи механическа частьнуудые холбон хабсаргаа. Тэдэнэр хэһэн ажалаа мүнөөшье дахин шалгана.

Теплоходые тушаан абаха, Байгал далайгаар жолоодон тамаруулха Зүүн-Сибириин пароходствын түлөөлэгшэд эндэ ерэнхэй. Капитан Василий Иванович Шабалин, ахалагша механик Леонид Степанович Ревякин судныи туршалгада, шалгалтада байлсана. Хэдэн үдэрэй үнгэрхэдэ, тэдэнэр судные жолоодон, Байгалай порт абаашаха юм. Тэндэһээ шэнэ теплоход хойноо 2—3 баржа шагтагалан, далайгаар БАМда хэрэгтэй ашаа шэрэжэ эхилхэнь.

— Манай пароходствын хүдэлмэрилэгшэд заводто бүтээгдэһэн судануудта һайн сэгнэлтэ үгэдэг. «Улаан-Үдэ», «Комсомолец Бурятии» гэһэн суданууд, мүн эндэ бүтээгдэһэн хоёр баржа Байгал далайгаар ехэ ашаа шэрээ. Манай коллектив Улаан-Үдын заводто бүтээгдэһэн суднануудые хүлеэн абанабди. Ашаглалгада найдамтай һайн, — гэжэ капитан Василий Иванович Шабалин хөөрэнэ.

Зүүн Сибириин пароходствын коллектив оронойнай судна бүтээлгын бусад заводуудта хэгдэһэн теплоход, баржануудаар барилгын материал, элдэб түхеэрэлгэ, эдеэ хоол БАМ-ай барилгашадта хүргэнэ. Далайн урдахи портһоо хойто эрьедэхи порт хүрэтэр тамардаг «Коммунист», «Невский», «Клара Цеткин», «Самотлор» суднануудтай, «Баку» ба «Донской» танкернуудтай хамта Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводто хэгдэһэн теплоходууд алба хэжэ байнхай.

Һаяар тэдэнэй тоо үшөө нэгэ суднаар нэмэгдэхэнь.

...Теплоходые уһа руу табиха захиралта үгтөөдхинэ. Тэрэ аалиханаар стапельһаа һолжоруулагдажа, уһа руу табигдаа.

С. БАРДАМОВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Байгал далайгаар БАМ-ай ашаа шэрэхэ судные болзорһоонь урид уһанда табихын тула ехэ оролдолго гаргаһан судна хабсаргагшад (зүүн гарһаа) Н. Д. Владимиров, Б. Д. Балданов, В. В. Минин, Н. Н. Баженов, П. Н. Ивахинов.

БАМ-ай захилаар бүтээгдэһэн гурбадахи теплоход.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

СОВЕТ ОРОН: ШЭНЭ ҺОНИН

НАМАРАЙ ТАРИЛГА ЭХИЛБЭ

ДЖАМБУЛ. (Казахай ССР). (ТАСС). Чуйска голой ажахынууд намарай тарилгаяа эхилбэ. 52 мянган сеялкэ полинууд дээрэ гаргагдаа. Тиигэжэ таряашад хүдэлмэреэ богони болзор соо — 7—10 үдэрэй туршада дүүргэхэ байна. Казахстанай урда нютагуудта намар тарилгдаһан ургаса хабарай хиһаа дунда зэргээр гурбан центнерээр ехэ ургаса үгэнэ. Эгээл иимэһээ область дотор энэ жэлдэ намарай тарилга 380 мянган гектарта гэхэ гү, али ороохото ургамалнуудай бүхы талмайн гурбанай хоёр шахуу хубида хэгдэхэ байна.

НАМАРАЙ ПААР ХАХАЛНА

ЦЕЛИНОГРАД. (ТАСС) Талата Приишимиин механизаторнууд 250 мянган гектар талмай дээрэ намарай паар хахалба. Бүхы талмайн 70 шахуу процентнь газарай хүрьһэ доогуур һэрхиилгэдэг тусхай түхеэрэлгэнүүдээр элдүүрилэгдээ. Шэнэ машинанууд һалхинһаа газарай хүрьһэнэй нуралгые хамгаалха арга олгохоһоо гадна, шииг нойто барижа абалгада нүлөөлхэ байна. Оньһожоруулагдамал отрядууд намарай паар хахалалгые областьдо таарамжатай саг болзор соо октябриин 15 болотор дүүргэхые хараална. Хоёр миллионһоо үлүү гектарта намарай паар хахалагдаха юм.

ВОЛГО МҮРЭНЭЙ ЭЛШЭ ХҮСЭН

ВОЛГОГРАД. (ТАСС-ай корр. Н. Бирюков). КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ Волжско ГЭС-эй счетчигуудта һаяхан иимэ тоо яларба: 167.000.000.000. Арбан табан жэл соо хүдэлмэрилхэдөө тэрэ иимэ ехэ киловатт-час электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилэн үгэһэн байна.

Волжско ГЭС-эй элшэ хүсэн Европодо эгээл үнэгүй юм: киловатт-час нэгэ мүнгэнэй оройдоол арбанай нэгэ хуби сэнтэй болодог. Гидростанциин коммунис ажалай бүхы коллективэй зохёохы бэдэрэлгын габьяа энэ талаар ехэ юм.

ГЭС-эй ахамад инженер Э. С. Кульчусский мүнөө ажалай ветеран болонхой, харин гидростанциие нээлгын үдэр тэрэнэй түрүүшын дежурна инженер байһан юм. Электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэдэ гаргаша бага болгохо шэнэ арга нээсэнүүд тухай иигэжэ хөөрэнэ:

— 15 жэл соо гансал гидростанциин эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ гаргаша хорооһоной ашаар 60 гаран миллион киловатт-час арьбалагдаа. Энэ элшэ хүсөөр 70 мянга гаран тонно булад хайлуулжа гү, али 3 миллион шахуу тонно хилээмэ барижа болоно.

ГЭС-эй гол түхеэрэлгэнүүдые һэльбэн шэнэлхэ талаар ехэ хүдэлмэри ябуулнабди, эрдэм наукын туйлалтануудай хойноһоо анхаралтайгаар адагланабди, эдэниие үйлэдбэридэ түргөөр нэбтэрүүлхые оролдонобди.

Донецкын шахтернуудта, Баруун Сибириин нефтьшэдтэ, Москвагай энергетигүүдтэ Л. И. Брежневэй эльгээһэн бэшэгтэ, харюу болгон, манай коллектив дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ уялгануудые баталан абаһан байна. Түсэбтэ табан жэлэй түрүүшын жэлдэ гансал гидростанциин эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ гаргашые хорооһоной ашаар 1 миллион шахуу киловатт-час электрын элшэ хүсэ арьбалхаар шиидхэгдээ. Манай уралан нарижуулагшад алмалта, арьбалалтада ехэ хубитаяа оруулна. Байгша ондо эдэнэр 180 мянга гаран түхэригэй экономическа арьбалалтатай 90-ээд дурадхал оруулаад байнхай.

ХОЙТО ЗҮГЭЙ ХОТОНУУДАЙ ЕРЭЭДҮЙ

ЯКУТСК. (ТАСС-ай корр.). Архитекторнуудай зонын зүблөөн эндэ боложо дүүрэбэ. Хойто зүгтэ, Аласдурнада хото городуудые бариха асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Оронойэдэ районуудта хото городудай, һуурин тосхонуудай проскт табижа, барилгые саашадань һайжаруулха дурадхалнуудые баталан абаба.

— Байгал-Амарай түмэр замай оршондохи газар нютагуудые түбхинүүлхэ асуудал зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаһан байгаа, — гэжэ СССР-эй Архитекторнуудай холбооной Яхадай эмхиин правлениин түрүүлэгшэ Ю. Н. Холмогоров хөөрэнэ.

ХАЛААНАЙНГАА ҺҮҮЛЭЭР — «ЭЛҮҮРЖҮҮЛГЫН ЦЕХТЭ»

КРАСНОЯРСК. (ТАСС-ай корр. А. Щигленко). Эндэхи металлургическа заводой хүдэлмэришэд санаториин түхэлэй элүүржүүлгын шэнэ газар эмхидхэбэ. Энэнь «Сибириин толон» гэжэ нэрлэгдэнхэй. Түрүүшын бүлэг хүнүүд профсоюзай хүнгэлэлтэтэй путевкоор 24 хоногоор амархаяа ерээ. Мүнөөнэй медицинскэ кабинедүүд, финскэ бани, аршаан ба шатар, библиотекэ, кинозал, үбэлэй саад, уужам салуу столово, тааруу зохид унталгын таһалганууд.

Красноярскын металлургнуудай бэеын элүүрые сахин хамгаалхын тула ехэ мүнгэн һомологдоо. «Элүүржүүлгын цехүүд» Красноярай хизаарай промышленна предприятинуудай таһаршагүй хубинь болонхой.

РОССИН ГОЁ ҺАЙХАНИИЕ МАГТАН ДУУЛАХА

ЛЕНИНГРАД. (ТАСС-ай корр. В. Ганшин). Байгаалиин зураглалнууд тухай выставкэ РСФСР-эй Уран зураашадай холбооной Нева мүрэнэй эрье дээрэхи хотын шэнэ зал соо нээгдэбэ.

Россин Федерациин зуугаад уран бэлигтэн бүтээлнүүдээ табижа харуулаа. Эндэ зурагуудаа табиһан РСФСР-эй арадай уран зурааша В. Ф. Штраних 87-той. Ленинградтахи И. Е. Репинэй нэрэмжэтэ уран зурагай, скульптурын, архитектурын институт һаяхан дүүргэгшэд А. Г. Десницкая, В. А. Мельникова, Н. Г. Уралов һаял хорн гаража ябаһан хүнүүд юм.

Түрэл дайдынгаа гоё һайханиие, энэ асари ехэ байгаалиие сахин хамгаалжа байһан хүн зониие эдэнэр зураглан харуулна.

ЖАРГАЛАЙНЬ ЭХИН АЖАЛҺАА

Үбэлдөө үүр хираанаар, зундаа наранай мандахын хиирээр Доодо-Ивалга тосхоной һаалишад фермэ дээрээ ерэһэн байдаг. Тэдэнэй дунда хурса харасатай, бүхэриг хүдэр бэетэй Дашима Гимнидармаевна Очировае үдэрэй алишье үедэ хаража болохо юм.

Тингээд үхэр малдаа ямар оролдосотой, ямар онсо ондоохоноор хандажа байхыень ороһон лэ хүн бүхэн олзуурхажа, гайхажа гарадаг. Шумууһан шударгыгаар үбһэ тэжээлыень үгэжэ, үндэр харагшан, эрэгшэнүүдэй үһэ нооһыень эльбэсэгээжэ, нэрэ нэрээрнь дурдажа, нэгэ-нэгэ хүнэг шахуу һү һаагаад гарахыень харахада, үнэхөөр һонин даа. «Ажалдаа атаржаһан, хүдэлмэридөө хүдэржэһэн хүн иимэл байха ёһотой», — гээд Ивалгын туршалга-үйлэдбэрнин ажахын хүтэлбэрилэгшэд, албанай, ажалай хэрэгээр ерэһэн хүнүүд бэрхэ һаалишанай ажал обеорходоо, магтажа ошодог.

Арбаад жэл соо таһалгаряагүй гэхээр иимэ магтаал үгэ үргэлжэлнэ. Анха түрүүн Дашима ажахынгаа али бүхы ажал хүдэлмэридэ — олзотой олзогүйе гү, али хүндэ хүнгэниие голонгүй хүхюу соггойгоор ажаллажал ябаһаар хүтэлбэрилэгшэдэй, мэргэжэлтэдэй анхаралда, һайшаалда хүртэжэ, һаалишанаар томилогдоһон бэлэй. Теэд түрүүшын үедэ, дүршэл дадалгүй хүндэ бэлэн юумэ хаанаһаа байгша бэлэй даа. Хүн зонойнгоо зүбшөөл дагаха, ажалай хүсэ абаха хүхэ шобторжо хүлһөө адхаруулхаһаа гадна, оногдохогүй тусгаар онсо бэрхэшээлнүүд Дашимада тохёолдоһоншье байна. Үүлтэр муутайхан нютагай үнеэнһээ яажа ехэ һү һааха, хуушарһан хашаа байрада яажа хүдэлхэ тухайдаа үнэхөөрөө үдэрэй һанаан, һүниин зүүдэн боложо ябадаг байба. Һайн үрэ дүншье абаһаар туйлахань хүшэр. Үнеэн бүриһөө 2000 литр һүншье һаагдахагүй байба.

«Яаха ёһотойб?». Иигээд лэ дандаа үдэрһөө үдэртэ, жэлһээ жэлдэ үргэлжэлжэ байха гү? «Үгы ёһотой, оролдохол хэрэгтэй!» — гэһэн үсэд нэтэрүү бодол түрэжэ, залуу һаалишан Дашима залхуугүй эрмэлзэжэ хүдэлөө. Олон жэлдэ һаалишанаар ажаллаһан өөрынгөө эхэ Бадма-Ханда Мункуевнагай үдэр һүнигүй оролдожо ябадагые һанаад, тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдһээ тунхарингүй дабаха, түрүү һаалишадай дүй дүршэлые шударгы наринаар шудалжа, хамта хүдэлһэн хани нүхэдөө хамсы шаман дахуулжа эхилбэ. Хамаг юумые байдалай бэрхэшээлдэ тохоод лэ ябангүй, харин эршэмтэй оролдосотойгоор ажаллаха ёһотойбди, — гээд эрид шууд уряалдаг бэлэй. Теэд үнэхөөрөөшье олоншье жэл үнгэрэнгүй, үнеэдэй харууһан һайжаржа, һаалишад һайн үрэ дүн туйлаа. Үнеэн бүриһөө түрүүшээр арайхан гэжэ 1.500 литр һүн һаагдажа байһанаа, тэрэ хэмжээнь 2500-да хүрэжэ, дүрбэдэхи фермын түүхэдэ үзэгдөөгүй ушар тохёолдоо бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо «олоной түлөө оролдосотой, хамтын түлөө хабатай» Дашимагай нэрэ хүндэнь нэмэжэ, тэрэ Ивалгын ажалшадай депутадуудай поселково Соведэй депутадаар һунгагдаа һэн. Тиигээд удаадахи жэлнүүдтэшье үнөөхил хуушан байра байдалдаа үлэбэшье, бар хүсөөр хамаг ажалаа хэдэг байбашье, малайнгаа үүлтэрые даамайхан һайжаруулхын хойноһоо оролдожо, ажалайнгаа эмхидхэл улам нэрин болгоо. Доодо-Ивалгын һаалишад улам ехэ һаам туйлажа, бүхы ажахы дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ эхилээ һэн. Тусхайлбал, тэдэнэр бүхы фермээрээ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 3.200 литр һаажа, харин Дашима харууһалжа байһан 12 үнеэн бүриһөө 4.274 литр абажа шадаһан, түл абажа түлжүүлхээр юһэдэхи табан жэлэйнгээ уялга даабариие дүрбэн жэл нэгэ һарын туршада дүүрэн бэелүүлжэ, үндэр амжалта туйлаһан байна. Теэд иимэ үндэртэ хүрэхэ замдаа хэды ехэ бэрхэшээл, хэды олон магтаал һайшаалда хүртэбэ гээшэб! Дашима өөрөө хэды хүхюу хөөрүүшье һаа, өөр тухайдаа олон юумэ хэлэхэ дурагүй гансал иимэ дутагдалтай. Энэ дутагдалые дабахадамнай, 72 наһатай хадам эжынь — Цырен-Ханда Лумбуновна ехэ туһалаа һэн. Һаалишанай гэртэ ороод һуухадамнай, тэрэ хүгшэн олохон һонирхолтой юумэнүүдые дурдан хөөрэхэ зуураа, торгон гадартай хүбхэгэр зузаан альбом урдамнай асаржа табяа һэн. Тэндэнь Ажалай Улаан Тугай орден, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн баярай медаль, баһа ВДНХ-гай медаль, яар ябта Хүндэлэлэй грамота, дипломууд, РСФСР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй социалис мүрысөөндэ шалгарһанай, Коммунис ажалай ударнигай тэмдэгүүд, аймагай эрхим һаалишан, Ивалгын поселково Соведэй депутат гэһэн үнэмшэлгэнүүд, баһа ондоошье олон саарһанууд гаража ерээ һэн. Тинхэдэнь нилээд олон юумэ элиржэ үгөө һааб даа.

— Битнай яһалал баяртай байгшаб. Дашима Буряадай Верховно Соведэй депутат. Мүнөө һунгагшадтаяа уулзаха гээд Дээдэ Ивалга, Колобки тосхонуудаар ябажа ерээ. Юрэдөө сэхыень хэлэхэдэ, манай залууда буряад эхэнэрэй хуби заяан үнэхөөрөөл хэсүүхэн байһан юм даа. Ямаршье абьяастай бэрхэ, һүбэлгэн хүнүүд гэрэй барлаг болоод лэ үнгэрдэг байһан гээшэл даа. Харин мүнөө һайшаар ажаллаад ябаһан хүн хаанашье, Москва хүрэтэршье зүндөө ошохо, хаанашье хүрэтэр дэбжэхэ, нэрэ солодо хүртэхэ аргатай болоһон даа, — гээд урин налархангаар энеэбхилэн һуугаа һэн.

Дашима Гимнидармаевна ажал дээрээ шалгархаһаа гадна, хэдэн жэлэй туршада Ивалгын поселково Соведэй депутат байжа, олонниитын дунда яһала эдэбхитэйгээр ажаллаһан, эмхидхэлэй политическэ хүдэлмэридэшье хабаадалсажа байдаг. Баһа табан үхибүүдэй эхэ. Тэдэнь нилээд һайн һуража байхаһаа гадна, түрэлхидэй талаһаа хүмүүжэл һайнтай үхибүүд гээд суурхадаг. Дашима мүн хүдэлмэриингөө һүүлээр гэрэйнгээ хамаг ажалые жэншэдгүй һайнаар эрхилдэг эзэн эхэнэр шуу. Гэртэнь ороходо уужам, олон таһалгануудтайшье, ялагар салагар, сэбэр сэнгэлиг байха юм. Харин газаань үхэр нюдэн, мүн бэшэшье жэмэстэ ургамалнуудай бүхэли сэсэрлиг һалбаржа һууна. Дашима амаралтынгаа үедэ агроном нүхэртээ өөһэдынгөө «Москвич» машинада һуугаад, ниислэлэйнгээ театрнуудта ерэдэг, кошэнэ оперо, зүжэгүүдые харадаг заншалтай. Мүнөөнэй ажалша бүхэриг олохон хүнүүд иигэжэ ажалладаг, амардаг байһаниие омогорхон тэмдэглэмээр лэ.

Һүнэй фермэ дээрэ һүүлээрнь ерэхэдэмнай, Дашима үнөөхил сүлөөгүй зандаа ажаллажа, үнеэд тугалнуудаа өөгшөөн эрхэлүүлжэ, «Алда», «Тилка» гэхэ мэтээр өөр өөрэйнь нэрээр дуудан нэрлэжэ, хүнэг соо бардаа хэжэ, тэдээндээ зөөжэ үгэжэ байба. Хүдэлхэ, ябахадаа хүнгэн. Тиигээд тэрэнтэй хөөрэлдэһэнэй нилээд һүүлдэ, арбадахи табан жэлэй түсэб амжалтатай бэелүүлэгдэжэ байһаниинь элирбэ.

— Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула бүхы фермээрээ, бултааран лэ оролдожо байнабди, — гээд сугтаа хүдэлжэ байһан, һаалиин талаар анханайнгаа багша Нимаханда Дараева тээшэ һөөл уриханаар хараадхихадань, тэрэнь аргагүй зүбшөөһэн маяг үзүүлэн толгойгоо дохин зогсоно.

— Мүнөө ямаршье социалис предприяти дээрэ ашаг ехэтэй, шанар һайнтайгаар хүдэлхэ гээшэ манай ажабайдалай хамагай дээдын ёһо журам болобо ха юм даа. Манай жаргалта энхэ амгалан байдалые зохёожо байгаа коммунис партиингаа XXV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын тула бултааран лэ оролдохо, тэмсэхэ ёһотойбди, — гэхэдэнь үнэхөөрөө олон юумэнэй, түбхын түрүүн ажал хүдэлмэриингөө аша туһа, ушар удхые ойлгодог, һүбэлгэн хурса байһаниинь бүришье гүнзэгыгөөр тодоржо үгөө һэн.

Ажалдаа дуратай, үнэншэ сэхэ Дашима Гимнидармаевна алдар соло, баатаршалгын үндэртэ хүрэжэ ябана. Ажахын түрүү һаалишан энэл хэбээрээ ямаршье бэрхэшээлнүүдһээ тунхарингүй, зориг түгэс ажаллабал, бүришье ехэ амжалта туйлахань сохомтой.

Р. ЦЫБИКОВ.
Улаан-Үдын аймаг.

КАЗАХАЙ ССР. Кустанайн областиин Павловай нэрэмжэтэ совхозой комбайнер, шэнэ газар элдүүрилгэ ашаглалгын ветеран, Социалис Ажалай Герой Жансултан Демеевэй нэрэ орон доторнай мэдээжэ болонхой. Казахстанда шэнэ газар ашаглалгатай тэрэнэй нэрэ нягта холбоотой. Мүнөө жэл ажалай ветеран 30-дахи намараа таряа хуряалгада гараа. Урда жэлнүүдтэ мэтэ тэрэнэй комбайн дээрэ үндэр амжалта туйлаһанай одод ялалзана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Демеев хүбүүдтэеэ поли дээрэ. Зүүн гарһаа: совхозой инженер Мираш, Жансултан Демеев, совхозой отделениие даагша Сункорбек.

ТАСС-ай фотохроника.

ЖАРАН НАҺАНАЙ ДАБААН ДЭЭРЭ

...ын дэлгэр Совет орон ... мэдээжэ болоһон, ...СР-эй арадай артист, ...И. Глинкын нэрэмжэтэ ...эй шангай лауреат ...Базарович Ямпиловай ...ер 60 наһанайнь, зо... ажалайнь ба олонии... хүдэлмэри ябуулһанай ...элэй ойе мүнөө угтажа ...бди.

...у Базарович 1916 оной ...брин 15-да Хэжэн... аймагай Булаг гэжэ га... түрэһэн юм.

...эн эхин һургуули ...ад, Хориин 7 жэлэй ...улида ороо бэлэй. Бу... уран зохёолой үндэһэ ... табигша Хоца Намса... тэрэ үедэ Хоридо баг... хүдэлжэ байгаа. Бау ...нгаа зохёоһон жэжэ ...эзуудые, нэгэ акттай ...үүдые ехэ һонирхон уншадаг байгаа... «Тиихэ үедэ уншаһанаа мүнөөш хүрэтэр мартадаггүйб», — гэжэ тэрэ хөөрэдэг юм.

Хориин аймагай долоон жэлэй һургуули 1932 ондо дүүргээд, тэрэ жэлдээ Улаан-Үдын театрально-хүгжэмэй техникумдэ (мүнөө П. И. Чайковскиин нэрэмжэтэ хүгжэмэй училищи), хүгжэмэй отделенидэ ороо бэлэй. Энэ техникумдэ һуража байха үедөө буряад арадай дуунуудые суглуулжа, тэдэнээ хүгжэмдэ найруулдаг болохоһоо гадна, рояль дээрэ наадаха жэжэ пьесэнүүдые зохёожо туршадаг болоһон юм. Энэнь 1933—35 онууд бэлэй.

1934 ондо манай Буряадта суутай болоһон композитор Рейнгольд Морицевич Глиэр ерэһэн юм.

Р. М. Глиэр тэрэ үедэ Киевэй консерваториин композиторай факультедтэ багшалжа байгаа.

Бау өөрынгөө зохёоһон пьесэнүүдые Р. М. Глиэртэ түрүүн харуулаа юм Тэдэниинь хаража үзөөд, нигэжэ хэлээ һэн: «Ши, залуу хүбүүн, оюун бэлигтэй байнаш, эрхэ бэшэ саашадаа һураха ёһотойш. Буряадай ёһото һайн хүгжэм бэшэжэ шадааш. Таанад буряад арадайнгаа дуунай уянгата аялгануудые. арад зонойнгоо ажабайдалые. заншал. ёһо гуримые һайн мэдэнэ бшуут». Тиин энэ суутай композиторай хэлэһэн үгэ Баугай саашаа һурахынь юрөөл боложошье үгэһэн байгаа ёһотой.

Энээндэ баярлаһан, зүрхэ ороһон Бау 1934—35 онуудта, буряад уран зохёолшодой үгэнүүд дээрэ хэдэн дуу бэшээ бэлэй. Эдэ дуунуудай һайнуудынь гэбэл, «Буряад-Монгол нютагнай», «Бургигант» гэхэ мэтэ болоно.

Эдэ дуунууд мүнөө Буряадтаа суутай болоһон Бау Ямпиловай хүгжэм бэшэлгын эхин хуудаһан болоо юм.

1936 ондо Улаан-Үдын хүгжэмэй училищи амжалтатайгаар дүүргээд, Свердловск хото ошожо, Ураалай консерваторидо һайн сэгнэлтэтэйгээр шалгалта барижа. композиторска факультедтэ Р. М. Глиэрэй шаби — Маркиан Петрович Фроловой шабинь болоо юм.

Консерваторидо һуража байха үедөө дуунууд, романснууд болон оркестртэ наадаха зохёолнуудые олоор бэшэжэ, тэдэнь Свердловск, Улаан-Үдэдэ гүйсэдхэгдэдэг байгаа.

Москвада болохоёо байһан Буряадай искусство ба литературын түрүүшын декадын бэлэдхэл хэжэ байһан үедэ Бау Ямпилов багшатаяа Улаан-Үдэ ерэжэ. П. М. Берлинскитэй хамта «Баяр» гэһэн хүгжэмтэ драмада хүгжэм бэшэлсэжэ. тэрэнь Москвагай шагнагшадай зүгһөө ехэ һайн сэгнэлтэ абаа юм.

Энэ үедэ Баугай багша М. П. Фролов «Энхэ-Булад баатар» гэһэн оперые бэшэһэн юм.

Энэ хоёр хүгжэмтэ зохёол буряад оперо бэшэлгын түрүүшын һуури табяа гэбэл, алдуу болохогүй. Бау Базарович тэрэ декадада амжалтатай ябаһанай түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаа юм.

1941 ондо Бау Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда мордожо, гуурһанайнгаа орондо буу барижа, Ленинградай болон бусад фронтнуудта хоёр жэл үлүүтэй ябаһанаа нютагаа бусажа ерээд, Буряадай гүрэнэй филармониин уран һайханай хүтэлбэрилэгшөөр үни удаан хүдэлөө.

Бау Базаровичай бэшэһэн дуу, хүгжэмыень тоолохо болоо һаа, айхабтар олон. Гол томонууд зохёолнуудыень тоолобол, оперонууд — «Булагай эхиндэ», «Хитрый Будамшуу», «Прозрение», «Цыремпил Ранжуров», «Шэдитэ нюуса», баледууд «Патетическая баллада», Л. К. Книппертэй суг хамта бэшэһэн «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» болоно. Һүүлшын энэ баледэй авторнууд, балетмейстер болон гүйсэдхэгшэд РСФСР-эй М. И. Глинкын нэрэмжэтэ гүрэнэй шангай лауреадуудай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө юм.

Тэрээнһээ гадна, «Шэнхинээтэ нарһад» гэжэ оратори, 5 кантата, олон оркестртэ бэшэһэн зохёолнууд, дуунууд, романснуудые бэшэжэ, тэдэнь хаа хаанагүй мэдээжэ болонхой.

АЯЛГА

Залуу композиторнуудые һургаха ябадалда Бау Базарович тон анхаралтай хандадаг. Консерватори дүүргээд ерэһэн залуу композиторнууд Анатолий Андреев, Галина Батуева, Гур Дашипылов, Юрий Ирдынеев гэгшэд тэрэнэй шабинар болоно.

Бау Ямпилов болбол ехэ оюун бэлигтэй, һайн мэргэжэлтэй композитор мүн. Тэрээнэй бэшэһэн хүгжэмые шагнаад үзэхэдэ, гайхамшагтай эли байдаг. Хүгжэмэйнь аялга, найруулгань оркестртэ гүйсэдхэхэдэ, хабарай сэсэг мэтэ һалбаран байдаг. Хүгжэм бэшэхын хажуугаар Бау Базарович олон нийтын ехэхэн хүдэлмэри ябуулна.

Буряадай композиторнуудай холбооной правлениин түрүүлэгшээр үни удаан хүдэлнэ. РСФСР-эй композиторнуудай холбооной секретарь. СССР-эй композиторнуудай холбооной правлениин гэшүүн.

Бау Ямпилов Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутатаар һунгагдаа. Мүн Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй түрүүлэгшэ болонхой. Тэрэ ехэ ажал, оролдолгынгоо түлөө олон орден, медальнуудаар шагнагдаһан байна.

Мүнөө үедэ Бау Базарович 60 наһа хүрэбэшье. тэрэ ажал хэхэ эршэм соогоо, саарһан гуурһан хоёрынь хэзээшье бэлэн байдаг. Тиимэ дээрэһээ

Жара наһанайш ойгоор
Жаргалай харгы хүсэнэб!
Аялга һайхан
хүгжэмөөрөө
Арад зоноо
баясуулаарай!
Үндэр наһа эдлэжэ,
Удаан жаргалтай ябаарай!

— гэжэ үреэнэб.

Ж. БАТУЕВ.
РСФСР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша, композитор.

БЭЛИГТЭЙ ХҮГЖЭМШЭ

...40 оной зун схэл ду... байгаа бэлэй. Тэрэ зун ...мнай ниислэл хото ...ада Буряадай искус..., түрүүшын декада үн...гдэхөөр хараалагдажа, ...элэн хүдэлмэри эр...йгээр ябуулагдажа ... Буряадай хүгжэмтэ ...ическа театрай ба ...монииин артистнар, ... уран бэлигтэн эртэ ... эхилээд. орой һү... ...итор өөрынгөө түрүү... декадада бэлдэдэг бай... Декадада хабаадаха за...улан дунда 23 наһатай ... композитор Бау Ба...ич Ямпилов ябалсадаг ... Тэрэ декадын хүгжэмэй ...агша, композитор ... Берлинскитэй хамта ...енжапов А. Шадаев ... либреттээр «Баяр» ...хүгжэмтэ драма бэшэ... гэжэ тоологдоһон байна. «Баяр» гэжэ хүгжэмтэ драмын гурбадахи үйлэдэ гүйсэдхэгдэһэн зөөлэхэн аад, уйдхартай аялгатай эхэнэрэй хоор намда ехэ һайшаагдаа һэн.

Буряадай түрүүшын декада амжалтатайгаар үнгэрөө. Тиихэдэ Б. Б. Ямпилов зохёохы ажалайнгаа түлөө «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнагдаа бэлэй.

Б. Б. Ямпилов буряад арадай хүгжэмэй инструментнүүдэй оркестртэй нягта холбоотой. Хүхюун, түргэн «Малшадай хатар», «Ёохор», «Уянгата пьесэ» гэхэ мэтэ зохёолнуудынь олоной анхарал татадаг. Мүн баһа Б. Б. Ямпилов композитор байхаһаа гадна. һайн дирижер юм.

Буряадаймнай ахамад композиторай хүгжэм зохёохо ажалайнгаа шэнэ шатада гаралгада Свердловско консерваториин профессор Маркиан Петрович Фролов ехэ туһа үзүүлһэн байна. М. П. Фроловой хүтэлбэри доро тэрэ дүрбэн жэл һураха зуураа, элдэб инструментнүүдэй пьесэнүүдые, романс, прелюди гэхэ мэтые зохёоһон байна. Эдэ зохёолнууд соогоо Б. Б. Ямпилов зохёохо өөрын онсо аргатай, мэргэжэлээ һайн мэдэдэг, буряад арадайнгаа дуунай ёһо заншалые баримталан, өөрынгөө зохёохы ажалда хэрэглэдэг хүн гэжэ тодороо һэн. Энэ һайн шанарнуудынь саашанхи замдань схээр хүгжөө.

Оперо, балет, увертюра, фантази, оратори, кантата, дуу, хатар ба бэшэшье хүгжэмтэ жанрнуудай олон һалбаринуудаар хүгжэм зохёохоор, адли тэгшэ ехэ амжалтануудые туйладаг, онсо өөрын шэнжэтэй зохёолнуудые бүтээдэг юм.

Б. Б. Ямпилов хамта дээрээ 300 гаран хүгжэмтэ зохёол бэшэһэн юм. Тэдэнэйнь тоодо 4 томо оперо, 2 балет, хүгжэмтэ драма, комеди, «Шэнхинээтэ нарһад», гэһэн оратори, «Ленин баатар» гэһэн кантата, олон тоото сюитэ, поэмэ, дуунууд оролсоно.

Н. Балданогой либреттээр бэшэһэн «Арюун гоохон Ангар дүүхэй» гэһэн баледынь хорёод жэлэй туршада олон харагшадые баясуулна. 1959 ондо Москвада үнгэрһэн Буряадай искусство, литературын хоёрдохи декадада харуулагдаһан энэ зүжэг хотын хүн зоной халуун альга ташалгада хүртэһэн байна. Илангаяа СССР-эй арадай артистка, Ленинскэ шангай лауреат Галина Уланова энэ баледэй хүгжэмые, Лариса Сахьяновагай хатархые үндэрөөр сэгнэһэн байна. Энэ балет оронойнмнай олон театрнуудта табигдаһан, харуулагдаһан юм. «Арюун гоохон Ангар дүүхэйн» үшөөшье олон жэлдэ харагшадые баясуулхань дамжаггүй. юундэб гэхэдэ, имагтал энэ зүжэгэйнгөө түлөө Б. Б. Ямпилов 1972 ондо РСФСР-эй Гүрэнэй шангай лауреат болоһон байна.

Буряадай үндэһэн хүгжэмэй болбосорон хүгжэлтэдэ Бау Ямпиловай багшалалга схэ үүргэ дүүргээ. Тэрэнэй һурагшад А. Андреев Г. Дашипылов хоёр Свердловско консерватори дүүргээд, мүнөө хүсэн түгэс зохёолнуудые бэшэжэ эхилэнхэй.

Б. Б. Ямпилов Буряадай композиторнуудай эмхини правлениин түрүүлэгшэ. Түрэл арадайнгаа хүгжэмэй саашанхи хүгжэлтэдэ бүхы хүсэ шадалаа зорюулна.

Б. Б. Ямпилов зохёохы ажалайнгаа хүсэн дунда ябана. Урдаа зохёохы схэ түсэбүүдые табяад, мүнөө тэдэнээ дүүргэхын тула эршэмтэйгээр ажаллажа байнхай.

Бау Базаровичаа жаран наһанайнь жаргалаар амаршалан, саашадаа үшөөшье олон, һайн һайхан зохёолнуудые бүтээжэ, олон түмэн харагшадаа баясуулыт гэжэ юрөөе!

Н. МАТОРИН.
Буряадай АССР-эй арадай артист.

...эйн бүхы хүгжэмтэ ...нуудай оркестрэй ар... хүгжэм ойлгоходоо ... зүбөөр сэгнэжэ шада... ...жэ мэдээжэ бшуу. ... тиимэһээ оркестрэй ...арай һанамжые хүг...хёогшод. дуушад, ха... анхаран шагнадаг ... юм. Б. Б. Ямпиловай ...һан хүгжэм һайн

Галина Георгиевна Таюрская Улаан-Үдын телеграфно-телефонно станцида долоодохи жэлээ ажаллана. Телефонистын 2-дохи классай үнэмшэлгэтэй юм. Юһэдэхи табан жэлэй даабари 4 жэл 6 һарын туршада дүүргэжэ, табан жэлэй ударник гэһэн нэрэ солодо хүртэнхэй.

Г. Г. Таюрская арбадахи табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхэ гэһэн зорилготойгоор социалис мүлгаа абанхай. Мүнөө халаанай даабари 25—30 процентээр үлүүлэн дүүргэжэ, ажалшадай эрилтые һайнаар хангана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: телефонистка Г. Г. Таюрская.
Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

АВТОНОМИТО ОБЛАСТЬНУУДҺАА. НАЦИОНАЛЬНА ОКРУГУУДҺАА МЭДЭЭСЭНЭ:

ЭХЭ ҮХИБҮҮН ХОЁРОЙ САНАТОРИ

Эхэ үхибүүн хоёрой санаторидо «Хинганай эрдэни зэндэмэни» гэһэн гоё һайхан нэрэ олгогдобо. Энэ байшан Кульдур курортын дэргэдэ баригдажа эхилээ. Тус санатори аршаан булагай уһатан бассейнтэй, элдэб олон аргаламжын таһалгануудтан байхаар түхеэрэгдэнхэй.

20 мянган ажалшад Кульдур курортдо жэл бүри ерэжэ амардаг. Гансал Алас-Дурна зүгэйхид бэшэ, мүн Москва, Ленинград болон Советскэ Союзай бусад хото городуудай ажалшад эндэ ерэжэ амардаг болонхой.

М. ХАНУХ,
ТАСС-ай корр.

Еврейн автономито область.

ДОМБАЙН ДҮҮЖЭН ХАРГЫ

Домбайда хоёр мянган метрэй үндэртэ дүүжэн, харгы баригдажа эхилбэ. Энэ харгы урдань эндэ хадын хормойһоо татагдаһан агаарай харгын үргэлжэлэлынь болохо юм. Мүнөө баригдажа байгаа шэнэ харгы Муссы-Ачитара хадын үзэсхэлэн гоё оройгоор дамжан гарахадаа. мүльһэн хуягтай хойто Кавказай, үндэр хада уулын хабшал хүндын дундуур хүүсэн хааян урдажа гарадаг гол горхонууд. хэнгэргэ, альпиин сабшалан болон бусад гоё һайхан газар дээгүүр үнгэрхэ болоно. Үндэр хада уулада зунай үедэ саһан хайладаггүй, холоһоо мүнгэтэн харагдажа байдаг. Тиин аяншалагшад дүршэлтэй инструкторнуудай хүтэлбэри доро май — июнь һарада санаар һолжордог. сэбэр агаарта амардаг.

Домбайда мүнөө хорин вагончигтой үндэрһөө бушуу түргэнөөр бууха тусхай дүүжэн харгын армагууд тодхогдожо эхилээ. Арбадахи табан жэлэй эсэстэ дүүжэн харгын утань хоёр дахин схэ болоно, 7.5 мянган метртэ хүргэгдэхэ.

Н. СІЯЖКИН,
ТАСС-ай корр.

Карачаево-Черкесскэ автономито область.

ХАКАСАЙ «ЗӨӨЛЭН АЛТАН»

Хакасай совхозууд хонидой нооһо хаишалжа дүүргэмсээрээ 55 мянган центнерһээ дээшэ нооһо гүрэндэ тушааба. Түсэбынь 51 мянган шахуу центнер байһан. Хониндойнгоо үүлтэр һайжаруулһанай. һайн тэжээл бэлэдхэһэнэй, нооһо хаишалалгые оньһожоруулһанай ашаар имэ амжалта туйлагдаа бшуу.

Область дотор дунда зэргээр нэгэ хониноо дүрбэн килограммһаа дээшэ нооһон хайшалагдажа абтаа. Харин Московско гүрэнэй үүлтэртэ заводой хонишод нэгэ хониноо зургаан килограмм нооһо хайшалжа, Хакасида эгээл эрхим амжалта туйлаһан байна. «Борец» совхоз бусад ажахынуудай дундаһаа түрүү һуури эзэлбэ. Тус ажахын 15 хонишод СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ хабаадалсахань.

«Зөөлэн алтан» Хакасида түрүүшынхеэ үйлэдбэридэ абтадаг болобо. Ноото угаадаг Черногорско фабрика хадаа Саянай территориальна-үйлэдбэриин комплексын шэнэ предприятинуудай нэгэн.

В. ЯРОСЛАВЦЕВ,
ТАСС-ай корр.

Хакасай автономито область.

Эхилэн бэшэгшэдэй семинар

ПЕРМЬ. (ТАСС-ай корр. А. Куприянов). Ураалай ба Баруун Сибириин залуу поэдүүд, прозаигууд Пермь хотодо үнгэргэгдэхэ ээлжээтэ семинарта сугларба. Ленинскэ комсомолой Центральна Комитедэй ба РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной үүсхэлээр энэ семинар үнгэргэгдэнэ. «КПСС-эй XXV съездын шиидхэбэринүүдэй үндэһөөр совет литературын бэелүүлхэ гол зорилгонууд» гэһэн асуудал зүбшэгдөө.

Семинарта хабаадаһан олонхи уран зохёолшод ажабайдалые алишье талаһаань һайн мэдэхэ зон юм. Эдэмнай Пермь хотын врач А. Гребнев, Челябинск областьһоо ерэһэн хилээмэнэй заводой ашаа тээгшэ И. Сюмнин, Тобольско нефтехимкомбинадай хүдэлмэрилэгшэ Ю. Надточный, Тюмениин инженер А. Гришин, Удмуртиин багша Т. Чернова ба бусад болоно.

— Пермьдэхи зональна семинар залуу уран зохёолшодто һайн һургуули боложо үгэхэ, — гэжэ семинарые хүтэлбэрилэгшэ, РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь Виль Липатов хэлэнэ. Элитэ поэдүүд, прозаигууд, шэнжэлэгшэд тус семинарай хүдэлмэридэ хабаадана. Имэ уулзалганууд арба гаран жэлэй туршада үнгэргэгдэнэ. Энэ хугасаа соо һайн зохёолнуудые бэшэдэг залуу бэлигтэн олоор тодорон гараа.

«БУРЯАД ҮНЭНДЭ» бэшэһэнэй һүүлээр

«ШАНГА ЭРИЛТЭ ТАБИХА ЁҺОТОЙ»

Имэ гаршагтай корреспонденци манай газетын июнии 4-нэй номерто толилогдоо һэн. Тус корреспонденци соо Хурамхаанай аймагай Аргатын совхоздо нийтын адууһа мал үбэлжэлгын үедэ үбһөөр, бусад тэжээлээр муугаар хангагдаһан байгаа, тиимэһээ олон мал гарзалһан байна гэжэ хэлэгдэнэ. Мүн лэ тус совхозой Булагаи, Баазын, Аргатын фермэнүүдэй һаалишадай дунда социалис мүрысөөн ёһын тэдыдэ эмхидхэгдэнэ, гүрэндэ тушаагдаһан һүнэй шанар муу гэжэ шүүмжэлэгдээ.

Тус корреспонденциин мүрөөр хэмжээ абахыень КПСС-эй Хурамхаанай райкомдо манай редакци хандаа һэн.

«Корреспонденци соо хэлэгдэһэн баримтануудые шалгажа үзэхэдэ булта зүб гэжэ элирүүлэгдэбэ. КПСС-эй Хурамхаанай райкомой бюро дээрэ дурсагдаһан асуудалнууд зүбшэгдэбэ. Нийтын адууһа малай гарза усадхаха хүдэлмэри һулаар ябуулагдаһанайнь түлөө Аргатын совхозой директор Ц. Д. Батуевта шанга донгодолго соносхогдобо. Гүрэндэ хүдөө ажахын продуктнуудые тушааха 1976 оной түсэб дүүргэхын тула эрнд хэмжээнүүдые абаха эрилтэ табигдаба. Мэргэжэлтэдэй, фермэнүүдые даагшанарай харюусалга һуладаа гэжэ совхозой парткомой секретарь К. О. Будаевта заагдаа. КПСС-эй райкомой бюрогой тогтоолые ээлжээтэ партийна суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэхыень совхозой парткомдо даалгагдаба» — гэжэ КПСС-эй Хурамхаанай райкомой секретарь К. Дагбаев редакцида һаяхан мэдээсэбэ.

...ЦИАЛИС ...нүүдээр

...АМЖАЛТАНУУД

... Гэгээрэлэй, соёл ... элүүрые хам... талаар арадай за... ...ршада Хойто Вьет... ...ээд ехэ амжалта ... Мүнөө арадай ... гурбан мянган эр... ...андидат болон док... дээдэ эрдэмтэй ... дунда техническэ эрдэмтэй 350 мянган мэргэжэлтэд хүдэлнэ.

ВНР-эй НҮҮРЬЭШЭДЭЙ ҮДЭР

БУДАПЕШТ. Ашагта малтамалай промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй үдэрые Арадай Венгри сентябриин 6-да баяр ёһололой оршон байдалда тэмдэглэбэ.

Республикын арадай ажахын энэ шухала һалбари хүгжөөлгэдэ туйлай хубилалтанууд болоо. Арадай засагай үедэ орон дотор шулуу нүүрһэн гурба, бокситово руда зургаа дахин ехээр абтадаг болонхой. Мүнөө Венгридэ жэл бүри хоёр миллион тонно нефть, табан миллиард кубическа метрһээ дээшэ байгаалиин газ үйлэдбэрилэгдэнэ.

Ашагта малтамалай промышленностиин 130 мянган хүдэлмэришэдэй коллектив һайндэртөө шэнэ амжалтатайгаар ерээ. Социалис мүрысөө улам дэлисэтэйгээр ябуулжа. хахад жэлэйнгээ даабарие урагшатайгаар дүүргээ.

ЭЛЕКТРОНИКО АРАДАЙ АЖАХЫДА

ПРАГА. ГДР-эй «Роботрон» комбинадта бүтээгдэһэн «ЕС-1040» түхэлэй электронно-тоолон тодорхойлгын машина Чехословакиин Кошице хотын капитальна барилгын управленидэ мүнөө хүдэлжэ байха юм. Тус машина секунда соо 380 мянган зүйлэй юумэ хэнэ. Урдань тодхогдоһон СССР-эй «Минск», Чехословакиин «Тесла» гэжэ машинатай хамта управлениин бүринье ехэ ажал хэхэ, промышленна барилгын саг болзорые хаһаха байна.

АШААНАЙ МАШИНАДА «ЭЛЕКТРОННО ДОКТОР»

БЕРЛИН. Хүнгэн машинын ямар байһые электроникын ашаар элирүүлдэг байгаа. Энээндэнь хэншье гайхагшагүй бэлэй. «Жигули», «Вартбург» гэхэ мэтэ хүнгэн машина заһабарилха, арилган сэбэрлэхэ 16 тусгаар станци ГДР-тэ байгуулагдаһан юм.

ЭЛБЭГ ОВОЩ

Гусиноозерск хотын овощ худалдадаг магазинда үгэрсэ, помидор, мангир, капуста, укроп болон бусад огородой эдеэн элбэгээр наймаалагдана. Энэ ургаса Кировэй нэрэмжэтэ совхозой огородһоо асарагдаа юм. Эндэ жэл ерэхэ бүри овощ ургуулга хүгжэжэ байнхай. Совхозой юһэн теплицэнүүд 4500 дүрбэлжэн метр талмай эзэлнэ.

Галуута-Нуурай ОРС Кировэй нэрэмжэтэ совхозһоо 30 гаран тонно үгэрсэ худалдажа абаһан байна.

Р. БАЛДАНОВ

...хаһаа хэһэг

ВАСИЛИЙ СТЕНЬКИН

Хүнэй хүйтэн дайдаа

(...лэл. Эхиниинь ... 14-нэй номерто).

... уулзалга хахасалга ...жэ, нэгэ доро ...гэрһэн ушар бай... ...-Үдэ ябахынгаа ... ЧК-һаа долоон ... амаралта абаһан ... заман буудал ...ашанииє оложо ...гелинэдээ ошоо ...ь Невскэ үргэн ... холо бэшэ, Мой... ...ээ хамта һуудаг ...ёо үгэхэдэнь, ...сабагүй. Хүгжэ... ...үдэнэн саанаһа ... Ермак һалан һан... ...охёо үгэжэ ороо ...эмынь таһал... ... гэшхэлэн ерэхэ ...

...уи шамаяа һана... — гэжэ Анге... таһалдуулан ...лаа тэбэрилдэн ... — Эжымни хуушан танилайдаа айлшалхаяа Ораниенбаум ошонхой. Аяар гурбан хоног эндээ хоюулханаа байхабди...

Эдэ үдэрнүүдтэ тэдэнэр али олон юумэн тухай ярилдажа үрдеэ һааб даа. Зүгөөр гол асуудалаар аян замда ябалгын тухай нэгэшье үгэ дуулдаагүй һэн. Һүүлэй һүүлдэ хэзээшье хэлэхэ гэжэ тэрэ шиидэбэ.

— Лина, би шамда гол шухала юумэ дуулгаха ёһотойб, — гээд, тэрэ хэлэхэ үгэсэ оложо ядаһандаа дуугай болобо.

— Хэлыш даа, Ермак. Хахасалгаһаа бэшэ ондоо юунһээньбе айхагүйб.

— Эгээл тэрээн тухай дуулгахаяа һанаа һэм.

— Юун гэнэш? — гээд Ангелина сошонгёор һураба. Шэг шарайнь гансата хубилаад, нюдэниинь хурсадаһан шэнги байба.

— Намайе зүүн фронт эльгээхэнь.

— Шамайе гү? Фронт гү? Бурхан зайлуулаг. Шамгүйгөөр, гансахан бэшэгыешни уншаад яажа байхабиб?

— Бэшэгшье бэшэхэ аргагүй байжа болохоб.

— Хэн бэшэхыешни хорихо юм? Тиимэ байдаг юм аал?

— Байжал болохол даа.

— Хэзээ бусажа ерэхэ хүмши?

— Мэдэнэгүйб. Хэрбээ һайн ябаа һаа, нэгэ жэл болоодшье бусажа магадби.

Тарован энэ хэлээшые дуулахадаа, Ангелина ухаа алдаба. Тэрэнэй сээжэ зүрхэн соо ямар нэгэн һагабша таһаршаба гү гэхээр болоо бэлэй. Тэрэ дуугүй аалихаар һүгшарна. Гэрлэһэн тухай баталалга хүлеэхэеэшье арсаба.

— Шамда түбэг һаалта болохо. Ерэһэн хойношни дээрэ...

— Үгы, тиимэ бэшэ, Лина. Хуулита гансамни намаяа хүлеэжэ байна гэжэ хододоо һанажа, бодожо ябахалби. Энэшни бүхы ажамидаралаймни һүлдэ болохо бшуу...

— Тиимэ болболынь яахаб даа. Шиинии ехэтэ хүсөө һаа...

Үглөөдэрынь тэдэнэр эжыдэньшье дуулгангүйгөөр, гэр бүлэ болоһоноо баталуулаа бэлэй. Тон дүтынгөө нүхэдүүдтэй хамта ресторанда сугларжа, түрэ хуримайнгаа баярые тэмдэглээ һэн.

Вагжанов хармаанайнгаа сүүмхэ cooһоо нэгэ дүрэ зураг гаргажа, Таровта һарбайба. Зөөлэн үһэеэ зохидхоноор һамнаһан нэгэ эхэнэр, хоёр хөөрхэн басагад тэрэ зураг дээрэнь буулгуулһан байба.

— Басагадни. Валюша Таня хоёр, — гэжэ Александр Петрович тайлбарилан хэлэбэ. — Мининил эгээл һанажа хүсэжэ ябадаг һүлдэмни гээшэл даа.

* * *

Бүхэли үдэртөө һалхитай байба. Хүн зоноор хомор болошоһон хотын гудамжанууд дээгүүр шара борогор элһэн хөөрэн хуйлана. Үдэшэлэн тээ һалхин намдажа, хүн амитан бии боложо эхилбэ. Спасска болон Троицка һүмэнүүдэн томо хонхонууд уйтай утаар ханхинан, дохёо үгэнэ.

Таров юрэ уулзалгада ошохынгоо урда тээ абяа шэмээгүй үйлсэ зубшан ябажа, элдэб юумэн тухай ухаагаа гүнилгэдэг зантан һэн. Вагжановаи эндэһээ ябаһаар гурбан һара үнгэрбэ. Тэрээнһээ хойшо хэншье тэрээнтэй холбоо тогтоогоогүй... Зосоонь юундэшьеб уйтай ябаа бэлэй. Семёновой офицернүүдэй зэрлиг муухай аяг ааша тухай мэдээ, рапортнуудые үдэр бүхэндэ уншадаг байха. Тэдэниие зайсуулха ямаршье аргагүй байһандаа тэсэжэ ядаад, сухалынь хүрэдэг һэн. Хэрбээ нюуса бэшэ, үнэхөөр чекистын ажалда ябаа һаа, хубисхалай дайсадай урдаһаа эрид хатуугаар тэмсэхэ һэм гэһэн бодол зосоонь орохо. Мүнөө өөрыгөө ёһото сэрэгшэн бэшэ шэнгеэр һанадаг байба. Хоёр саг тухай тэрэ газаагуур зайжа ябаһанаа, өөрынгөө байдаг гудамжада гараа һэн Эндэ тушаан боложо Варя абгайтай уулзашаба ха юм.

— Амар сайн, би танайда ороод гарааб. Удангүй ерэхэ гэжэ мэдээд, гэрэйтнай хажуугаар ябажа байгаалби. — гэжэ Варя абгай түргөөр шэбэнэн хэлэбэ. — Үглөөдэр орожо ерэгты. Сергей Юльевич Широких-Полянский таантай уулзахаяа хүлеэжэ байха.

— Тэрэ нүхэрнай залуу хүн гү, али наһатай гү? — гээд Таров тэсэжэ ядангяар һураадхиба. Эгээл энэ үедэ бууралтажа эхилһэн шара һахалтай Петровичой энеэбхилжэ байһан нюур шарай тэрэнэй урда харагдахадал гээ бэлэй. Тиихэлээрнь Вагжановай орондо хэн ерэхэ ааб даа гэжэ мэдэхэ дуранинь хүрэнэ.

— Залуушье һаа, дүршэл ехэтэй ааб даа, — гэжэ дуугараад. Варя энеэбхилһээр, углуу тойрон харанхы руу оробо.

Эдэнь ходол кэлэгдэдэг, мэдэхэ болоһон үгэнүүд ха юм даа... Зүгөөр Широких-Полянскитай уулзаһанайнгаа һүүлээр Варя абгайн хэды зүб хэлэһые тэрэ ойлгобо.

Өөрэһөөнь гурба-дүрбэн наһаар дүү, буржагар шара үһэтэй, һая бултайжа эхилэн һахалтай, тоб гэмэ нариин үндэр бэетэй хүбүүн Таровай урда зогсожо байгаа һэн. Һөөлжүүлһэн захатай, сайбар шара сатин самса дээрээ үргэн бүһэ бүһэлэн. Бага зэргэ уйдаһан гү, али ямар нэгэн гүнзэгы бодолдо абтаһан хёрхо хурса нюдэниинь хэниешье ганхуулмаар жэгтэй байба.

— Зай, ингээд танилсаял даа. Ермак Таров, — гээд залуу дорюун хоолойгоор Сергей Юльевич хэлэбэ. — Александр Петрович танда голгүй дуратай.

— Та тэрээнтэй уулзаа гүт? — гэжэ һураад. Таров урдаһаань ажагламгяар шэрэбэ.

— Уулзааб... Тиихэдээ бидэнэр урдын танил зэмди. Ажалшадай депутадуудай Шэтын Соведтэ хамта ажаллаа һэмди. Тэрэш ЧК-гай түрүүлэгшэ, би гүйсэдкомой эмхидхэлэй-үзэл сурталай таһагые даагша байгааб. Сагаантанай урбалта хэһэнэй һүүлээр харгымнай хоёр тээшээ тараа һэн... Һуужа байгты. Энэ хүн тухай олон юумэ мэдэдэг бэзэт даа?

— Яһала мэдэнэб. Өөр тухайгаа хөөрэгшэ һэн...

— Партийна эмхиин гаргаһан шиидхэбэреэр би тиихэдэ Витимэй тайга ошоо һэм. Ангуушадай хуушан гэр байрануудаар хахад жэлдэ хоргодожо байгааб. Февраль һарада ой тайгаһаа гарахадамни, дахяад барижа хаагаа һэн. Мухар талаан дайраагүй һаань, одоол тиихэдэ һалаад байгааб даа. «Усадхаха ёһотой» гэһэн тэмдэг минии хэрэг дээрэ генерал Бакшеев табиһан байгаа бшуу. Тиихэдэнь хэрэгыемни «усадхаад», өөрыемни сүлөөдэ гаргаа ха юм... Юумэ ойлгохогүй, модохи мохоо байха гээшэ заримдаа имэ туһатайл! Һүүлээрнь Шэтэ ерэжэ, тэндэ Петровичтой дайралдааб. Тэрэ намайе Дээдэ-Үдэ руу ябуулаа... Танай үзүүлһэн туһаламжые Александр Петрович ехэ үндэрөөр сэгнэдэг...

— Сергей Юльевич, тиигэжэ намайе бү гомдоогты. Ямар туһаламжа үзүүлээ хүнбиб? Бултанаймнай хамтын хэрэг ха юм даа...

— Зүб хэлэнэт. Тэд гомдоһоной хэрэггүй.

— Петрович энээ руугаа бусахаб гээгүй гү?

— Мүнөө дээрээ үгы. РКП(б)-гэй Сибириин хизаарай комитет тэрэниие Алас-Дурна руу ябуулаа... Бидэ мүнөө хамта хүдэлхэбди. Буруушаанагүй гүт?

* * *

Июнь һарын һүүлэй нэгэ үдэр Таровые Зубковский дуудаба. Полковнигой абари зангые һайн мэдэхэ хадаа Ермак Дионисович сэрэгэйнгээ хубсаһа үмдөөд, гуримжурамаар ёһоор элидхэжэ һэн. Хүндэшэг толгойтой Зубковский Таровай урдаһаа хүмэдхөө буулган хараба.

— Атаман шамаие дуудана гэжэ Шэтэһээ дуулгаад байна, — гээд мэдээсэбэ. — Үндэр түрэлтэ ноёндо юугээрээ ши һанхэшаагдаа хүмши?

Ермак Дионисович энээндэнь харюу үгэнгүй дуугай үнгэргэхэ гэжэ бодобо.

— Нэгэ мүһэн бэшэг абаад ошохош, — гэжэ Зубковский үргэлжэлүүлбэ. — «Метитель» гэжэ бронепоезд тэрээ руу ошохоёо байна. Шамаие абаад ябаха тухайнь хөөрэлдөө һэм.

— Ойлгожо байнаб, ноён полковник!

(Түгэсхэлынь удаадахи номерто гараха).

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

СҮХЭ-БААТАРАЙ АДЪЮТАНТ

«Сагай хатууханда сэрэг хэлсэжэ, сагаантан, улаантан дүрөөгөө мушхалдаа, сагаанай муухай саһан гэлсэжэ, саһан дээрэ мүрөө мүшхэлдөө». Аяар тэрэ домогто жэлнүүдые гэршэлһэн саарһанууд. Үрдамни альганай шэнээн нэгэ үнэмшэлгэ: «Нүхэр Очиров Гармажап үнэхөөрөө ДВР-эй бүхы сэрэгэй Главнокомандалагшын Штабай дэргэдэ тушаалтай. 1921 оной апрелиин 25».

Уданшьегүй Очиров штабай захиралтаар Сүхэ-Баатарай эмхидхэһэн Арадай-хубисхалай армида сэрэгшэдые пушка, пулемёдоор буудажа һургахала Алтан-Булаг ерэһэн монгол хэлэ мэдэхэ хадань Сүхэ-Баатар Очировые ходо хажуудаа ябуулжа, арад зоной хубисхалай удха тухай хөөрүүлдэг байһан юм. «Очиров, мориндоо һуу, намтай ябахаш!» гэжэ Сүхэ-Баатар хэлэдэг байгаа. Тиигэжэ Гармажап Дычинович монгол арадай вождиин адъютант болоо бэлэй.

— Сүхэ-Баатартай ябаһанаа хэзээшье мартахагүйб,— гэжэ Очиров хэлэгшэ һэн.— Үүрэй толоноор гарахабди. Үрдамни зээрдэ морин дээрэ Сүхэ-Баатар. Торгон дэгэл дээрэнь хүрин сээжэбшэ хантууза, зүүн таладань — һэлмэ, баруун таладань — маузер.

Гармажап Дычинович наһа бараһан. Тэрэнэй «Улаан одон» орден, Монголой Арадай Республикын «Найрамдал» медаль, тэрэ үедэ үмдэжэ ябаһан гимнастерко, тэрлиг, трубка болон граждан дайнай гэршэ болохо үнэмшэлгэнүүд һаяхан М. Н. Хангаловай нэрэмжэтэ музейдэ ороо.

Сүхэ-Баатарай адъютант тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Гармажап Дычинович Очиров Захааминай Баглаха нютагта үгытэй айлай бүлэдэ түрэһэн юм. 1918 онһоо Улаан сэрэгтэ алба хэжэ, Верхнеудинск болон Шэтые сагаантанһаа сүлөөлһэн байлдаануудта хабаадалсаһан. 1921 онһоо Сүхэ-Баатарай адъютант. Монгол арадай хубисхалда эдэбхитэйгээр хабаадаа.

Сүхэ-Баатар тэрэниие пистоледээр шагнаһан, Хүндэлэлэй грамота барюулһан байна. Граждан дайнай һүүлээр Г. Д. Очиров Захааминай Баруун-Адагай (мүнөө Үлэгшэнэй) сомоной Советдэ түрүүлэгшээр томилогдоһон юм.

В. ЦЫРЕНОВА,
республиканска музейн хүдэлмэрилэгшэ.

ХОТЫН АЖАЛШАДТА ОГОРОДОЙ ЭДЕЭН

— Энэ жэлэй зунай таарамжагүй болоошье һаа, урдаа табиһан түсэб даабаринуудаа сүм бэелүүлхэбди,— гэжэ Улаан-Үдын плодоовощторгын директор В. В. Шухонов хэлээ һэн.

Мүнөө Узбекистанай, Казахстанай, Туркмениин болон аха дүү бусад союзна республиканууднаа, Новосибирскын областьһоо болон республикын колхоз, совхозуудһаа ерэһэн намарай баян ургаса манай Улаан-Үдын худалдаа наймаанай газарнуудта элбэгээр табигдадаг болонхой. Иигэжэ манай городто Дунда Азиин союзна республикануудһаа горитойхон огородой эдеэн, фрукт асаргадаһан, асаргаданашье. Жэшээнь, 800 тонно арбуз, 2.5 мянган тонно яблоко, 350 тонно виноград, 1150 тонно һонгино худалдажа абахаар городой плодоовощторг тусгаар хэлсээ баталһан байгаа. Эдэ үдэрнүүдтэ тэрэнэйгээ 700 тонно арбуз, 560 тонно яблока, 220 тонно виноград, 450 тонно һонгино, бүри зун байхада 450 тонно эртын капуста Узбекистанһаа асарагдажа, худалдаа наймаанда табигдаһан байгаа.

Улаан-Үдын плодоовощторг 1856 тонно огородой эдеэ, фрукт бэлэдхэхэ түсэбтэй. Энэнь нёдондонойхидо орходоо 200 тонноор ехэ болоно. Жэшээнь, нёдондо республика дотор 600 тонно һонгино худалдагдаһан һаа, мүнөө жэлдэ 1150 тонно һонгино ажалшадта худалдагдахаар хараалагдана.

Новосибирскын областьһоо 200 тонно морковь хүлеэнэбди.

Республикымнай аймагуудай колхоз, совхозуудһаа энэ жэлэй баян ургаса үдэр бүхэндэ Улаан-Үдын эдеэ хоолой газарнуудта, худалдаа наймаанда асаргадаһаар. Илангаяа Кабанскын аймагай «Шергинский», Кабанскын совхозууд энэ жэлдэ хартаабхын баян ургаса хуряажа байна. «Шергинский» совхоз 570 тонно хартаабха гүрэндэ худалдаха һаа, 580 тонно худалдаад, үшөө 580 тонно хартаабха нэмэжэ худалдахаар хараална. Кабанскын совхоз түсэбөө дүүргээд, үшөө 1 мянган тонно хартаабха тушаахаар найдуулба.

Бэшүүрэй аймагай «Рассвет», XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозууд 200—200 тонно морковь худалдахань.

Городой эдеэ хоолой болон худалдаа наймаанай газарнуудта үдэр бүхэндэ 350 тонно хартаабха, 15 тонно капуста, 2—3 тонно улаан болоһон помидор абтажа, хотын ажалшадта наймаалагдана. Нэгэ үдэр соо дунда зэргээр 91 тонно огородой эдеэн, фрукт хүн зондо худалдагдана.

— Арбадахи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ городой ажалшадые огородой эдеэгээр гүйсэд хангаха зорилгоор эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулагдажа байнхай,— гэжэ городой плодоовощторгын директор В. В. Шухонов мэдүүлнэ.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

«ЩИТ-76» ГЭЖЭ ҺУРАЛСАЛ

Хани ёһоной албанай хэрэгээр Польшын Арадай Республикада ерээд байһан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй оборонын министр, Советскэ Союзай маршал Д. Устинов, мүн ПНР-эй национальна оборонын министр, армиин генерал В. Ярузельский, НРБ-гэй арадай оборонын министр, армиин генерал Д. Джуров. Венгриин Арадай Республикын оборонын министр, генерал-лейтенант Л. Цинеге, ГДР-эй национальна оборонын министр, армиин генерал Г. Гофман, СРР-эй национальна оборонын министр, генерал-полковник И. Коман, ЧССР-эй национальна оборонын министр, армиин генерал М. Дзур гэгшэд Нэгэдэмэл Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй сэрэгшэдэй һуралсалай хойноһоо адаглан хараһан байна. Кубын Республикын Революционно зэбсэгтэ хүсэнүүдэй министр, генерал-лейтенант Рауль Кастро Рус, Вьетнамай Социалис Республикын, Монголой Арадай Республикын, Югославиин Социалис Федеративна Республикын сэрэгэй делегацинууд эндэ байлсана.

СССР-эй оборонын министр Д. Устинов һуралсалда хабаадаһан сэрэгүүдэй хойто бүлэгэй сэрэгшэдтэй уулзаба. Солдадууд, сержантнууд, прапорщигууд болон офицернүүдээр халуунаар угтагдажа, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Леонид Ильич Брежневһээ үнэн зүрхэнэй амаршалга, һуралсалдаа, дайшалхы хэрэгтээ шэнэ амжалтануудые туйлахыень, гэр бүлэнэртэнь зол жаргал хүсэхыень эдэнэргэ тэрэ дамжуулаа. СССР-эй оборонын министр һуралсалай зорилгонуудые бэелүүлгэдэ подразделенинүүдэй, частьнуудай бэлэн байһан тухай командирнуудай, политическэ хүдэлмэрилэгшэдэй элидхэлнүүдые шагнаад, дайшалхы ба политическэ бэлэдхэлэй түсэбүүдые, программануудые, социалис уялгануудые ямараар дүүргэжэ байһыень, һуралсалай үедэ партийно-политическэ хүдэлмэриин хэр эмхидхэгдэһээрнь, оньһон техникэ ба буу зэбсэгүүдые хэрэглэлгын асуудалнуудаар һонирхоһон байна. «Щит-76» гэжэ һуралсал аха дүү арминуудай сэрэгшэдэй дайшалхы нэгэдэлые саашадань бэхижүүлхэ, эдэнэй тактическа бэлэдхэлые нарижуулан һайжаруулха хэрэгтэ ехэ удха шанартай байха юм гэжэ Советскэ Союзай маршал тэмдэглээ.

Аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар 1975 ондо Хельсинкидэ болоһон зүблөөндэ хабаадаһан Европын хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй адаглагшад һуралсалай боложо байһан райондо ерэбэ. Австриин Республикын, Даниин, Финляндиин, Швециин сэрэгэй адаглагшад эндэ ерэжэ, «Щит-76» гэжэ һуралсалай үнгэргэгдэхые хараһан байна.

(ТАСС).

ПНР-тэхи һуралсалай район.

«БУРЯАД ҮНЭН» газетын 1977 оной захил эхилэнхэй

Хүндэтэ уншагшад!
Үдэр бүхэндэ газетын һонин уншажа байхын тула захил хэхэеэ шамдагты!

Спорт

ХҮРШЭНЭРӨӨ АХИХААР

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөн Якутск хотодо дүүрэбэ. Мүрысөөндэ Буряадай, Яхадай АССР-нүүдэй, Хабаровска хизаарай, Шэтын областиин бүхэшүүл хабаадалсаһан байна. Эндэ Яхадай АССР-эй суглуулагдамал команда Буряадай АССР-эй бүхэшүүлһээ хоёрхон очкогоор түрүүлжэ, зонын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэбэ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Сибирь болон Алас-Дурна зүгэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ манай республикын найман бүхэнүүдэй зонын чемпионууд болоходонь, Яхадай АССР-эй команда нэгэшье чемпионгүйгөөр гараһан юм. Энээниие дүрэ буляалдалгын мүрысөөндэ дуратайшуул һайн һанана ёһотой. Тиихэдэ Буряадай АССР-эй бүхэшүүлэй командаараа зонын чемпион болоходо, гэнтын амжалта гэжэ заримшуул һанаһан, бодомжолпон юм. Тиимэһээ бидэнэр хибэс дээрэ болодог шанга тулалдаанда гэнтын амжалта байдаггүй гэжэ һануулха хүсэлэнтэйгөөр аян замдаа мордоо һэмди. Тиинһээ тиитэрээ энэ мүрысөөмнай Яхадай АССР-эй ниислэл Якутск хотодо үнгэргэгдөө.

Энээн тухай хэдэн үгэ хэлэлтэй. Мүрысөөндэ хабаадалсаһан судьянар Яхадай АССР-эй суглуулагдамал командада шүүжэ гарахынь тула туһалалсаа гэжэ хэлэхэгүй байнаб. Үнэн дээрээ яхад арад бүхэ барилдаанда дуратай һэн хадаа булюу бэрхэнь, бэлэдхэл һайнтайнь шүүжэ гараха ёһотой гэжэ зүб тобшолол хэдэг шуу. Жэшээнь, эндэ үнгэргэгдэһэн барилдаанһаа нэгэ баримта дурдаха дуран хүрэнэ. 62 килограммай шэгнүүртэ манай Гармажаб Цыреновтэй барилдахаар Яхадай бүхэ Коркин гараһан байгаа. Тэд өөрынь бүхэ аали нобшоор барилдажа эхилхэдээ, нютагайнгаа арад зоной дурыень гутаагаа ха. Юун болоо гэжэ һананат? Мүрысөөнэй судьягай шиидхэбэри гаргажа үрдеэгүй байхада «Коркиниие нааданһаа болюулха, бэлэдхэл муутай» гэлдэжэ байгаад хашхаралдахадаа, өөрынхеэ абажа һалаа һэн.

Сэхыень хэлэхэдэ, мүрысөөн ехэ һонирхолтойгоор үнгэрөө. Зонын энэ нааданда хүндэтэ айлшадаар, мүн судьянар боложо Яхадай АССР-һээ Олимпиин наадандa хабаадалсаһан Дмитриев, Пинигин, Иванов гэгшэд ерэһэн байгаа бшуу.

Командаараа түрүү һуури эзэлхэ гү, али үгымнай хүндэ шэгнүүртэ барилдаһан манай Илья Гармаев Яхадай Игорь Кудрявцев хоёрой хэнэйнь илажа гараһанһаа дулдыдаха болоод байба. Хоёр бүхэ хэниинь хэн гэшэгүй, һайн бэлэдхэлтэй байһан дээрэһээ гэхэ гү, али шүүгдэхэгүйе оролдоо. Тиин эдэ хоёр нааданһаа болюулагдажа, Илья Гармаев хоёрдохи һуури эзэлбэ. Энэнэй удаа Яхадай АССР-эй суглуулагдамал команда дүн хамта 21 очкотойгоор түрүү һуури эзэлээ. 23 очкотой болоһон манай команда хоёрдохи һуурида гараа. Мүрысөөнэй эхилһэн түрүүшын үдэрһөө дүүрэтэрнь Яхадай, манай командын бүхэшүүл ана мана тулалдажа гараа ха юм. Хабаровскын команда 35, Шэтын бүхэшүүл 44 очкотойгоор удаадахи һууринуудые эзэлээ.

Манай республикын суглуулагдамал командада спортын мастернууд К. Балдаев, В. Иванов, Вострецов гэгшэд үгы байжа, командамнай бага зэргэ һула болоһон байгаа. Түрүүшынхинь сэрэгэй албанда (Шэтэһээ мүрысөөндэ хабаадалсаа), хоёрдохинь аспирантурада, гурбадахинь... Зүүн Сибириин технологическа институдай хүтэлбэрилэгшэд тэрэниие ажалһаань табяагүй ха юм.

Тиибэшье Ивановой һурагша, тэрэнэй орондо барилдаһан Баир Цыренгармаев чемпион болохынгоо хажуугаар, Яхадай АССР-эй залуушуулай газетын тусхай шанда хүртөө. 57 килограммай шэгнүүртэ барилдаһан Владимир Балданов түгэсхэлэй наадан дээрэ спортын мастер В. Ким гэгшые илажа шадаа. Харин 82 килограммай шэгнүүртэ барилдаһан уласхоорондын классай спортын мастер Олег Алексеевтэ хүрэжэ барилдаха спортсмен байбагүй.

Манай бүхэшүүл Бато Дашинамжилов (48), Гармажаб Цыренов (62), Геннадий Махутов (90), Мархаев (100) гэгшэд хоёрдохи һуури эзэлээ.

— Манай хүршэнэр һайн бэлэдхэлтэй, бэрхэшье спортсменүүдтэй байдаг гэжэ Яхадай АССР-эй түлөөлэгшэд мэдэдэг болонхойбди. Бидэнэр Олимпиин нааданда хабаадалсагшад энээндэнь аргагүй баяртайбди,— гэжэ Олимпиин наадан чемпион Роман Дмитриев түгэсхэл дээрэ хэлээ.

Дүрэ буляалдалгаар Россиин түрүү һуури эзэлхын түлөө түгэсхэлэй мүрысөөн Орджоникидзе хотодо үнгэргэгдэхэ болобо. Түгэсхэлэй мүрысөөндэ Буряадай АССР-эй найман бүхэ хабаадалсаха болонхой. Эндэ Яхадай АССР-эй суглуулагдамал командые ахижа гараха зорилго табинхайбди.

В. ГАРМАЕВ,
СССР-эй спортын мастер.

Б. ЗАНДАНОВ ЭРХИМЛЭҺЭЭР

Залуушуулай дунда шатараар Буряадай АССР-эй түрүү һуури эзэлэлгын мүрысөөн Шатарай клуб соо боложо байна.

Гурбадахи нааданда 14-дэхи дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша Сокто Намжилов технологическа институдай 3-дахи курсын студент Александр Матвеевтэй уулзахадаа, Чигориной партиин нэгэ гуримые хэрэглэһэн байна. Түрүүшээр тэнсүү байдалтай байбашье, хараар наадаһан С. Намжилов нүгөөдынгөө алдуу эндүүе шадамар бэрхээр ашаглаба. Тиигэжэ хюлгын тэгэн дундуур шангаар добтолжо, нүгөөдэсэ шүүгээд, шухала очко өөртөө бэшүүлбэ.

С. Веснин Б. Занданов хоёрой уулзалгада хуушан индиин хамгаалалта наадагдаа. Эдэнэй парти нилээд удаан үргэлжэлөө, нааданай тэн багта Сергей тэмээгээрээ буруу ябадал хэжэ, хараар наадагшын зүгһөө шанга добтолгодо ороһон байгаа. Тиин 54-дэхи ябадалдаа С. Веснин «бэеэ тушааха» ушартай болобо. М. Леонов С. Павлов гэгшэдэй мүрысөөндэ сицилианска парти наадагдаһан байна. Удааншье болонгүй, эдэнэр тэнсээ һэн. Плеханов — Ивановые, Кликунов Игнатовые илаба. Л. Александров О. Семенов гэгшэдэй парти наадагдаагүй.

Дүрбэдэхи нааданай эхиндэ Занданов Леонов хоёрой парти түргөөр дүүрэбэ. Ушарынь юуб гэхэдэ, бэе бэеэ һайн мэдэхэ залуу бэрхэ шатаршад ехэл болгоомжотой наринаар наадаба. Удабашьегүй эдэнэр тэнсэһэн байгаа. С. Веснин Р. Ивановые шүүгээ.

Технологическа институдай студентнэр А. Матвеев В. Плеханов хоёрой парти сугларагшадай анхарал татаба. Сагаанаар наадагшань эхинһээ хойшо һайн байдалтай болобо. Нүгөөдынгөө бэрсын тала руу сүмэрэн орожо, сагаан тэмээгээрээ ноеыень таһа дүрэжэ, рокировкыень һалгаажархёо. Шатар нааданда добтолгоёо нэгэ ябадалаар һуларуулбал, өөрөө аюулда орохо ушар тохёолдодог гээшэ. Матвеевэй тэргээрээ иишэ тиишээ ябажа унжагайрхадань, В. Плеханов гурбан ябадалаар илажа, шухала очко мүрысөөнэй таблицада бэшүүлбэ.

С. Иванов С. Веснин гэгшэдэй уулзалгын түгэсхэлдэ 4—4 хүбүүдтэй үлэбэшье, сагаанаар наадагшань цугцвангда орожо (ноёниинь урагшаа ябаха аргагүй боложо) шүүгдэшөө.

Дүрбэн нааданай һүүлээр 3-дахи дунда һургуулиин 10-дахи классай һурагша Будажаб Занданов 3,5 очкотойгоор эрхимлэжэ ябана. Технологическа институдай студент Павел Кликунов 3 очкотой болонхой, гэбэшье С. Павловтай уулзалгаяа түгэсхөөгүй. М. Леонов, С. Веснин тус тустаа 2,5 очкотой болоод, удаадахи һууринуудые эзэлнэ. Р. Иванов А. Матвеев хоёрые С. Намжилов шүүгээд, Л. Александровтай партияа хойшолуулаахай. Дүрбэдэхи нааданда тэрэ О. Семеновтой уулзаһан байха юм.

Манай залуу шатаршадай яһала һайн бэлэдхэлтэй, теоритой танил байһыень эндэ үнгэргэгдэһэн нааданууд элирхэйлэн харуулба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ХИЛЫН СААНАҺАА
Телефон, телеграф, радио

РИМ

Луис Корвалан эрэлхэг зоригой эрид шанга байлгын жэшээ харуулна

ТАСС

Сэрэгэй фашис хунтын шорон түрмэдэ тамлагдан хаагдажа байһан Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь Луис Корвалан Чилиин патриодуудта, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэндэ эрэлхэг зоригой, эрид шанга байлгын жэшээ харуулна гэжэ Луис Корвалаиние хамгаалха талаар уласхоорондын коллегиин гэшүүн, Италиин мэдээжэ юрист Гуидо Кальви ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ.

Һаяхан би Чили ошоходоо, Чилиин Компартиин Генеральна секретарьтай уулзаха золтой байбаб гэжэ тэрэ хөөрэнэ. Л. Корваланиие хаажа байһан Сантьяго шадархи «Тресс-Аламос» гэжэ концлагерьта хүрэхые гүйхадамни, засаг захиргаан арсалта хээ һэн. Тиихэдэнь би мэхэ гаргаха ушартай болобоб: би Чилиин пончо үмдэжэ, тэрэнэй жэлтэй алыень тэбэреэд, Корваланай түрэл хүн боложо, һамгантайнь хамта лагерь руу ороһон байгааб. Нүхэртэеэ уулзахыень түрмын харуулшад хаа-яа һамгандань зүбшөөдэг юм.

Л. Корваланай нюур шарай хүбхигар сагаан, ехэл зүдэрүү. Фашис хунтын алууршадай зэрлиг муухайгаар хэһээһэниинь, хашаһан харшалһаниинь элеэр харагдана. Гэбэшье Чилиин Компартиин Генеральна секретариин ядажа зобожо, хайра гамгүйгөөр харшалуулжа байһан тухайдаа юушье хэлээгүй ушарынь тэрэнэй эрэлхэг зоригтой тэмсэлшэ байһыень харуулна гээд Италиин юрист хөөрөөгөө үргэлжэлүүлбэ. Гурбан жэл соо хаалганда байхадаа хотын үбшэнтэй болоо, ондоо үбшэнгүүдынь һэдэрээ. Дэлхэй дээрэ юунэй боложо байһан тухай, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй гол шухала асуудалнууд тухай тэрэ һонирхон асууба. КПСС-эй XXV съездын хүдэлмэреэр ехэтэ һонирхоо.

Чилиин демократуудтай һанал нэгэтэй, дэмжэжэ байһанайнь түлөө бухы нүхэдтэмни гүнзэгы сэдьхэлэй баяр баясхалан хүргыт гэжэ Л. Корвалан хэлэбэ.

Израилиин эзэрхэгшэдтэ араб зоной эсэргүү хүдэлөөн Иордан голой баруун талада болоһоор. Наблус хотодо болоһон демонстрациие намнан тараалгын үедэ 16 наһатай араб хүбүүн Надаль Шантур алуулһан, 30 хүн шархатаһан байха юм.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Израилиин патрульнууд Наблус хотын гудамжада.
АП—ТАСС-ай фото.

БЕРЛИН

ЯАРМАГ ХААГДАБА

ТАСС

Намарай заншалта яармаг Лейпциг хотодо хаагдаба. Дэлхэйн 50 ороной гадаадын худалдаа наймаанай 6 мянга гаран нэгэдэл, фирмэ ба предприяти бүтээн гаргаһан эдлэл хэрэгсэлнүүдээ олон тоото мэргэжэлтэдэй, Лейпцигтэ ерэһэн айлшадай анхаралда табиба.

Лейпцигтэхи яармагта эгээл олон зүйлнүүдые табижа харуулһан Советскэ Союз ехэ амжалтатай байгаа. Олон зүйлнүүд алтан медальнуудаар шагнагдажа, совет предприятинуудай гаргаһан эд бараанай, эдлэл хэрэгсэлнүүдэй эрхим шанартай байһые элирхэйлэн гэршэлбэ.

Лейпцигтэхи яармаг социалис экономическа харилсаанай ехэ үүргэтэй байһые үшөө дахин харуулаа.

НЬЮ-ЙОРК

ПУЭРТО-РИКЫН БОДОТО ЭРХЭ

ТАСС

Колонинуудые болюулха талаар ООН-ой комитет Пуэрто-Рико тухай асуудалые зүбшэн хэлсэжэ дүүргэхэдээ, эрхэеэ өөһэдөө тодорхойлхо, бэеэ дааһан байдалтай болохо эрхэнүүдые арадай хүн зондо олгохо шухала гэжэ баталба.

Колониальна оронуудта, арадуудта бэеэ даaһан байдал олгохо тухай ООН-ой декларациин үндэһөөр, эрхэеэ өөһэдөө тодорхойлхо, бэеэ даaһан байдалтай болохо бодото эрхыень Пуэрто-Рикын арадта олгохые хараалһан ООН-ой тогтоолнуудые бэелүүлхэ эрилтэ Пуэрто-Рикын Коммунис, социалис партинуудай, олониитын демократическа эмхинүүдэй, хүдэлөөнүүдэй хүтэлбэрилэгшэд хөөрэлдөөнэй үедэ табиһан байна.

Ороной бэеэ даaһан байдалые мэдэржэ, Пуэрто-Рикын арадта засаг түрыень олгуулха гээшэ ООН-ой уялга болоно.

БРАЙТОН

СЪЕЗД ДҮҮРЭБЭ

ТАСС

Британиин тред-юнионуудай конгрессэй жэл бүхэнэй 108-дахи съезд эндэ хаагдаба. Англиин 11 миллионһоо үлүү ажалшадые түлөөлһэн 1.115 делегат тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадаа.

Социальна ондо ондоо байгуулалтатай оронуудай хоорондохи харилсаае үргэдхэхэ, дэлхэйн профсоюзуудай хоорондохи холбоо барисаае бэхижүүлхэ уряа съездын ендэр дээрэһээ соностобо.

Шахардуу байдал саашадань һуларуулха тухай профсоюзуудай ехэ оролдолго гаргажа байдагые Брайтондохи хуралдаан элирхэйлэн гэршэлһэн байна гэжэ БКТ-гэй генеральна Советэй гэшүүн Аллен Сапер ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ. Энэнь юунһээ элирэн харагданаб гэхэдэ, дайн дажар үүдхэхэ гэһэн номнол ажалша хүнүүдтэ яашье таарахагүй байна. Мүнөө шахардуу байдал һуларуулха талаар дэлхэй дээрэ ехэ юумэн хэгдэжэ байна. СССР ба бусад социалис оронуудтай экономическа харилсаагаа хүгжөөхэ шухала.

Ороной экономическа асуудалнууд тухай һонирхолтой хөөрэлдөөн Англиин профсоюзуудай хуралдаан дээрэ болоһон байна. Орон дотор хүдэлмэригүйшүүлые улам олошоруулһан, ажалшадай байдал муудхааһан правительствын политикые делегадууд эрид буруушаагаа.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Түрүүшүүлэй жэшээ уряална» — түрүү бэшэг. «Горох хуряалгаяа удааруулна» — Г. Гильбухай статья. «Хартаабха хуряагдана» — Д. П. Болоневой интервью. «Һүүлшын баал сохигдоо» — В. Гладышевай статья.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Арга боломжоёо гүйсэд хэрэглэхэ» — Кабанскын аймагай партийно-ажахын эдэбхитэдэй суглаанһаа тоосоон. «Хорин нэгэдэхи намараа таряа хуряалга дээрэ» — С. Бухаевай очерк. «Экономика ба финансова шалгалта» — Э. Пабловай статья. Сошордомо дохёо.

Гурбадахи хуудаһанда. Б. Б. Ямпиловай түрэһөөр 60 наһанай ойдо «Дундаршагүй бэлиг» — О. Куницынай статья. «Щит-76» гэһэн һуралсал дээрэ» — ТАСС-ай материал.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. «Спортын һүүлэй шэнэ һонин».— суглуулбари. «Правда Бурятии» газетын шанда хүртэхын түлөө XXXI заншалта эстафетэ үнгэргэхэ тухай. «Шэнэ һонин» — суглуулбари. Соносхолнууд.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» 10.45 — ССР Союзай Ехэ театрай балетэй солистнуудай концерт. 11.40 — А. С. Пушкин. «Полтава». 11.45 — «Дэлхэйн залуушуул». 12.30 — Үхибүүдэй фильм — «Отряд Трубачева сражается». 14.00 — Шэнэ һонин. 14.10 — РСФСР-эй габьяата артистка Г. Писаренко дуулаха. 15.00 — «Испани: сагай хубилалта». 15.15 — «Арадай уран бэлиг» — телевизионно суглуулбари. 16.00 — «Хүн ба хуули». 16.30 — «Седьмая пуля» уран һайханай фильм. 17.50 — Забһарлалга 18.00 — «Время».

Улаан-Үдэ. 18.30 — Үхибүүдтэ зорюулагдана. «Расскажите пожалуйста!» 19.00 — «Хүдөө ажахын эрдэм наука ба түрүү дүй дүршэл». 19.30 — Телевизионно һонин.

«Орбита». 19.55 — «Спринт для всех». Спортын программа. 21.00 — Шэнэ һонин. 21.15 — «Спортлотогой» тираж. 21.25 — «Испани: сагай хубилалта». 21.40 — Л. Снегирева наадаха (арфа). 22.00 — «Хүн ба хуули». 22 30 — «Седьмая пуля» кинофильм. 23.50 — Забһарлалга. 24.00 — «Время».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ. 18.00 — Үхибүүдтэ зорюулагдаһан мультфильмнүүдэй программа.

«Орбита». 18.30 — А. Яшин. «Угощаю рябиной». Фильм-концерт. 19.35 — Концерт.

Улаан-Үдэ. 19.55 — «Элүүр энхэ байлга» — тележурнал. 20.25 — Политическэ асуудалаар хөөрэлдөөн (буряадаар). 20.55 — Буряадай телевидени ба радиогой арадай инструментын оркестрэй концерт. 21.15 — «За час до рассвета» телефильм (2-дохи сери). 22.20 — Булат Минжилкиев дуулаха.

УНШАГШАД һонирхохо байхат

НҮҮРҺЭН ДОРОҺО[…] СЕЙФ

Белградай хуушанай […] һабарилгын үедэ тэрэнэй […] соохи нүүрһэн дороһоо […] олдобо. Тэрэниие нээ[…] хэдэ, досоонь 402 алта[…] лиг, 2 мянга гаран […] платинаар хэгдэһэн […] анттай зүүдхэлнүүд, […] виин хашарһа мүнгэнэ[…] луулбариин урданай 2[…] нетэ байба. Дэлхэйн хо[…] дайнай үедэ Хорватска[…] кын энэ сейф һураг[…] үгы болошоһон гэжэ то[…] дог байһанаа һаяхан […]

ФУТБОЛИСТНУУД[…] ХУДАЛДАН АБА[…]

Саудовска Аравиин […] листнуудай уласхоо[…] уулзалгануудта урагшал[…] наадаһанда ехэтэ го[…] баяшуул энэ хэрэгые өө[…] гөө гарта оруулха гэжэ[…] дэбэ. Англиин мэдээжэ […] барилагша тренер Дж[…] Хилл гэгшэдэ 250 м[…] франк барюулба. Энэ […] гөөрнь Хилл Европын, […] Америкын бэрхэ бэрхэ […] листнуудые худалдан […] команда суглуулха юм. […] болоор араб гүрэнүүдэй […] рондо түрүү һуури […] түлөө 1978 ондо үнгэрх[…] нааданда энэ командань […] довска Аравиие түрүү […] да гаргаха бээз гэжэ та[…] найдана.

«ҮНЭН СЭХЭ» ГЭРШЭНЭР

Лондоной бассейнүү[…] гэндэ хэдэн зуун хүнэй […] һаар байтар 15 наһатай […] ко Сидоли гэгшые бүлэ[…] нүүд үхэшэтэрнь сохиб[…] тэдые түргэн барижа […] хын тула туһаламжа х[…] ень тэндэ байгшадта по[…] хидай хандахадань, а[…] «уһа балгаһан» мэтэ аб[…] энэ болоһон зэбүүрхэм[…] рые оройдоошье обе[…] байбад.

5 неделиин үнгэрөөд […] да. Лондоной «Ивнинг […] газетэ уншагшадай дунд[…] шалга хэхэ гэжэ […] циимэ соносхол хэблэбэ[…] гэдые элирүүлхэ хэрэгт[…] һалһан гэршэдэ мянган […] стерлинг бэлэг үгтэхэ» […] уншаһан хэдэн зуун хүн […] ушарые тон тодоор, гэ[…] түхэл шарайе элеэр зу[…] хөөрэхэ тухайгаа «Н[…] ньюс» газетын редак[…] Скотланд Ярдада хонх[…] ехээр тухашаруулаа. […] лэ гэршэнэрэй амыень […] габа гэжэ полициин […] шэ мэдүүлбэ.

АЛУУРШАН… СҮЛӨӨДЭ

Вьетнамда боложо […] дайе элирүүлһэн фо[…] ментнүүд 8 жэлэй […] лэгдэһэн юм. Вьетнамай […] хэг зоригтой патрио[…] алаһан Урда Вьетнам[…] циин начальник Нгуен […] Лоан гэгшын дүрэ тэр[…] кимент соо хэблэгдэһэн […] Энэ алууршан дайнай […] хын тээ урдахана А[…] Холбоото Штадуудта […] шоо. Мүнөө үедэ тэрэ […] нэб? «Ньюсуик» журна[…] тограф Вашингтон […] Бэрк гэжэ кварталда […] ниие таняа. Тэрэ рест[…] даагшаар ажаллина[…] орондоо урбаһан, […] муухай алууршa хүн […] хангана гэжэ эндэ ор[…] олонхинь мэдээгүй ба[…]

ЗҮГЫНҮҮД БА ХУЛГАЙШАД

США-да зүгын ба[…] сэнгэй улам дээшэлжэ […] дээрэһээ хулгайшад […] дые хулуудаг болобо. […] дэгынь тэдэнэртэ ехэ […] юм хаш. Жэшээнь, Ка[…] штадта 1972 ондо […] бүлэ хулгайлагдаһан […] энэнь 1975 ондо арба […] ехэ болоо.

НҮХЭН СООҺО[…] БАЯЛИГ

1898 ондо гаргагда[…] алтан хашарһа мүнгэн […] стополь хотын гүрэнэй […] һаяхан тушаагдаба. […] хотодо шэнээр ба[…] байһан универмагай […] нүхэнэй шорой сооһоо […] тэй зүйлнүүдые һу[…] хүүгэд эндэ наадажа […] раа оложорхёо. Анха[…] дэ магазин байһан […] «Советский Крым» […] ушар тухай бэшэхэдэ[…] сээ.

ШАНГА ХЭМЖЭ[…]

Францида тамхи та[…] эрид тэмсэхэ хэмжэ[…] ганууд һаяхан батал[…] таба. Тамхинай пр[…] ностиин ямаршье пр[…] һайшааһан соносхол […] хоригдобо. Правит[…] заседанинуудай үедэ […] талга президентын т[…] хиралтаар болюулагд[…] циин 20 миллион хүн […] хи татана гэжэ элүү[…] гаалгын министр […] Жэлэй туршада ф[…] хилээмэндэ 6,7 […] франк, овощ болон […] 9,8 миллиард франк […] шалдаг байбал, харин […] да 10 миллиард фра[…] шална.

(«Советская торг[…] газетэһээ […])

Редактор Р. Б. ГАРМА[…]

Манай адрес, те[…]
Индекс: 670000, […] Удэ, ул. Ленина, […] фоны: секретариат-[…] общественная […] 2-56-62.

Типография управления по делам издательств полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-03683. Заказ №[…]